

Publicació
de Rosa Sensat

gener 2005

PERSPECTIVA

ESCOLAR 291

Documentar-se
i llegir:
experiències
escolars

P E R S P E C T I V A
E S C O L A R 2 9 1

Edició i Administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat.
Av. de les Drassanes, 3 • Tel. 934 817 373
Fax: 933 017 550 • 08001 Barcelona
E-mail: pescolar@rosasensat.org
http://rosasensat.org/pescolar

Consell de Redacció:

Josep Callís, Antoni Domènech, Dolors Freixenet,
Quim Làzaro, Marta Mata, Elena Noguera,
Joan Pagès, Antoni Poch, Maria Torres

Directora:

Carne Tomàs

Directora adjunta:

Mercè Comas

Secretària de Redacció:

Carne Suaz.

Disseny gràfic:

Vilaseca/Altarriba

Coberta:

Jordi Lascorz

Composició i muntatge:

Núria Hortal, Inge Trowsky

Dibuixos:

Werner Thöni

Fotòlits:

SerGraDi, S. L.

Impressió:

GyERSA

Subscripcions i distribució llibreries:

Associació de Mestres Rosa Sensat

Dipòsit legal:

B. 2090-1975-ISSN: 0210-2331

Subscripció anual:

Preu soci: 46,40 euros. Preu no soci: 51,55 euros.
P.V.P. 5,75 euros.

Editorial:

2005, Any del Llibre i la Lectura 1

Monogràfic:

**Documentar-se i llegir:
experiències escolars**

ESCOLA RURAL	
El bibliobús a l'escola. <i>Assumpta Duran.</i>	2
La lectura a l'Escola Renaixença. <i>Marta Casas</i>	7
ESCOLES QUE TREBALLEN AMB LA BIBLIOTECA DEL BARRI	
Les escoles visiten la biblioteca. <i>Àmèlia Ramoneda</i>	11
El club de la lectura. <i>Xavier Casaponsa</i>	16
EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA	
Una mirada a la biblioteca de l'escola Pompeu Fabra. <i>L. Carbonell i K. Martí</i>	20
Projecte de biblioteca-mediateca. <i>I. Estruch,</i> <i>T. Font i M. Roig</i>	26
La unió fa la biblioteca. <i>Cecília Lladó</i>	34
La biblioteca escolar afavoridora de la vivència, la cognició i el creixement. <i>Jaume Centelles</i>	39
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA	
Una petita i fràgil biblioteca escolar oberta. <i>Maria Majó</i>	44
Un espai multiús: la mediateca de l'Escola Pia de Granollers. <i>Lluís Baella</i>	52
La Biblioteca Escolar a l'IES Gabriel Ferrater. <i>G. Alegria i B. Garcia</i>	59
La vivificació d'una biblioteca. <i>Roser Balmanya</i>	66
COORDINACIÓ	
ZER La Parellada. <i>R. Moncusí i R. Ollé</i>	68
Seminari de Coordinació de les Biblioteques Escolars del Baix Penedès. <i>M. R. Heras</i>	72
Les biblioteques escolars del delta mitjà del Llobregat. <i>J. Dolcet, H. Larreula</i> <i>i A. Moga</i>	77
Pla de Biblioteques Escolars de l'Ajuntament de BCN. <i>R. Colomer</i>	86
Nucli de biblioteques escolars dels CRP de Barcelona. <i>M. Abeyà i M. Gabarró</i>	92
El maneig de la informació: una formació per als futurs ciutadans. <i>M. Baró, E. Callao</i> <i>i T. Mañà</i>	96

2005 Any del llibre i la lectura

L'any que comencem es dedica al llibre i la lectura.

Tots els educadors, tant a l'escola com a fora de l'escola, tenim una oportunitat més per engrescar i motivar els infants i els joves a la lectura i apropar-los al patrimoni cultural humà, condensat en les biblioteques i mediateques.

Moltes activitats promogudes als nostres pobles i ciutats, biblioteques i entitats culturals, ens oferiran moments i oportunitats per sumar-nos-hi.

La lectura ha de constituir una font de plaer i també de coneixement. Els llibres, i altres eines de comunicació avui al nostre abast, no són un luxe per als éssers humans del nostre temps. Són instruments absolutament necessaris per acostar-nos i comprendre el nostre món tan divers. La comprensió de la seva complexitat és imprescindible per establir diàleg i el diàleg és totalment necessari per conviure.

Saber llegir, saber cercar la informació, triar-la amb sentit crític i analitzar-la, són habilitats imprescindibles per a la formació de qualsevol ciutadà.

Llegir per gaudir i somiar, llegir per conèixer, llegir per comprendre, llegir per créixer com a éssers humans.

Perspectiva Escolar vol començar aquest nou any amb un número monogràfic dedicat a les biblioteques escolars endegades amb tants esforços i amb la suma de moltes col·laboracions. Totes les experiències que s'hi publiquen són bones mostres de com mestres i professors valoren extraordinàriament la funció dinamitzadora de la biblioteca en el marc d'un centre educatiu, per a qualsevol edat.

La cita del 2005 ha d'esdevenir un punt d'inflexió per a les nostres biblioteques, llargament oblidades i poc reconegudes en la seva funció educadora. Demanem a les nostres administracions que aprofitin l'avinentesa i els donin el suport que necessiten.

I a tots nosaltres, mestres i educadors, ens desitgem un 2005 gaudint de bones lectures.

La biblioteca a l'escola rural

Una petita escola del Berguedà complementa el treball a la seva biblioteca amb la relació continuada amb el Bibliobús, el qual facilita tota mena de material documental en préstec als infants i a les famílies; és una manera d'acostar-se als circuits culturals. El Bibliobús Pedraforca va començar l'any 1973 i fa deu anys que col·labora amb les escoles de la zona.

El bibliobús a l'escola

**Assumpta
Duran Oller**
CEIP de Borredà.
ZER Berguedà
Centre

Treballar en una escola petita, de poble, en una escola rural, té una pila d'avantatges però també alguns inconvenients. La nostra escola té 36 nens i nenes, està situada en un poble del Berguedà de 500 habitants, a 20 km del cap de comarca i a més de 120 km de Barcelona. En aquest context, el contacte amb moltes manifestacions culturals queda una mica empobrit i cal buscar alternatives per anar suplint aquesta deficiència i trobar solucions que vagin acostant l'escola als circuits culturals habituals.

Hi hauria moltes coses que podríem anar citant, en aquest aspecte, però en aquest article ens centrarem, només, en el contacte amb la llengua escrita i, sobretot, en els llibres.

Una de les primeres coses que vàrem plantejar-nos en arribar a l'escola, ara fa més de vint anys, fou la de dotar-nos d'una biblioteca. Per als mestres que hi havia en aquell moment (i també per als d'ara, és clar) disposar d'una biblioteca extensa era una necessitat. A les escoles, però, no hi havia res de res. Calia intentar estratègies per anar omplint les prestatgeries de llibres que fossin útils als infants de l'escola: llibres de lectura i de coneixements, enciclopèdies, diccionaris, atles... Amb il·lusió i ganes de sortir-nos-en vàrem intentar un seguit d'accions que donaren el seu fruit ben aviat: els pares compra-

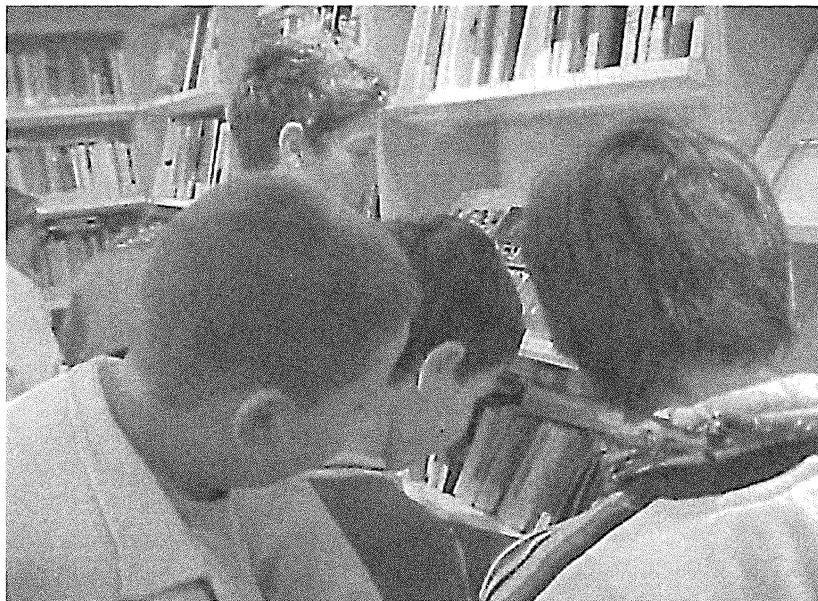

Foto: CEIP de Borredà. ZER Berguedà Centre

ven llibres de lectura que després deixaven a l'escola, enviàvem cartes a les editorials perquè ens regalessin llibres tant infantils com juvenils, demanàvem a particulars que ens cedissin part de la seva biblioteca que ja no utilitzaven, fèiem parades de llibres i roses per Sant Jordi i una part dels diners aconseguits la invertíem en la compra de llibres... L'administració va col·laborar, també, en aquesta tasca i va enviar dotacions importants per a les nostres biblioteques que, ben administrades, van servir per a molt.

Però, tot i els recursos que hi esmerçàvem i encara hi destinem, disposar d'un ampli ventall de títols és una tasca cara i feixuga, i encara més per a la minsa economia d'una escola rural.

El bibliobús Pedraforca

És en aquest context on apareix el bibliobús. Al Berguedà, des de fa uns quants anys disposem d'una biblioteca ambulante que té parada setmanal o quinzenal als pobles de la comarca i que supleix la manca de biblioteques públiques que hi ha.

4 Documentar-se i llegir: experiències escolars

El nostre bibliobús, el *Pedraforca*, està regentat per Josefina i Ferran, bibliotecària i conductor respectivament. Són unes persones ben conegudes per tots els nens i nenes, així com pels nois i noies i els seus pares i d'altres persones del poble que, habitualment, utilitzen aquest servei. Al bibliobús, hi troben gairebé tot el que trobarien en una biblioteca gran: llibres, revistes, cds, vídeos, dvds, tant per a adults com per a infants. I el que no troben en aquell moment ho poden demanar o consultar a través de l'ordinador per saber a quina biblioteca de la xarxa de biblioteques de la Diputació de Barcelona es troba. La propera setmana, quan el bibliobús torna al poble, la Josefina intenta cobrir les demandes que li han fet, si el material està disponible.

L'escola va al bibliobús

En un primer moment ens va semblar que la nostra escola tenia de tot i que no ens calia buscar res fora. Però ben aviat vàrem veure que, tot i la gran quantitat de materials de què disposàvem a la nostra biblioteca, no hi havia prou informació per fer alguns treballs.

L'escola ha pres l'opció, des de fa molts anys, de treballar sense llibres de text per a la majoria de matèries, només n'utilitzem a les àrees de llengua i matemàtiques. El treball de consulta de llibres diversos, revistes, diaris, vídeos i tot tipus de material imprès i visual és una eina fonamental del treball escolar. Per aquest motiu, la necessitat d'utilitzar informació àmplia i diversificada era del tot necessària.

Si preniem com a punt de partida del treball escolar els interessos dels nens i intentàvem cobrir la seva demanda constant d'informació, calia poder acudir a un lloc més gran on es disposés de més possibilitats i hi hagués un accés als llibres fàcil i fluid. També en el cas dels llibres de lectura, disposar de llibres actualitzats era una tasca difícil per a nosaltres. El nostre fons ja té uns anys i, tot i que es va ampliant de mica en mica, el ritme de compres no és gaire elevat. Hem preferit tenir uns llibres bàsics i anar a buscar fora el que faci falta.

La nostra biblioteca, a més, es vehicula a través de la mestra de l'aula, ja que no disposem de la figura d'una bibliotecària (només és un càrrec que fem les mestres dues o tres hores a la setmana per mantenir els llibres registrats, folrats i a punt per a la consulta o el préstec i no inclou servei extraescolar).

Foto: CEIP de Borredà. ZER Berguedà Centre

El servei que ens podia oferir el bibliobús va ser, doncs, molt ben rebut pels mestres i nens de l'escola.

De primer els nens anaven al bibliobús quan volien, de manera totalment aliena a l'escola i fomentat pels pares o d'altres companys més grans. Només en alguns casos, quan hi havia necessitat de consultar materials que no trobàvem a l'escola, se'ls suggeria d'anar a buscar-ho allà.

De mica en mica, però, ens vàrem adonar que si no hi havia una voluntat des de l'escola d'integrar aquest servei al treball escolar, hi havia nens i famílies que no hi accedien mai per motius diversos. I que això era una pena, ja que moltes vegades no s'utilitzava el servei per desconeixement.

Des de les aules s'ha fet, doncs, una campanya de coneixement del bibliobús:

- S'inicia des de petits, amb la visita a la instal·lació, en grup, des de l'escola.
- S'aprofita l'activitat lúdica que ens ve oferint el bibliobús des de fa

6 Documentar-se i llegir: experiències escolars

uns quants anys, assistint a les actuacions programades i treballant prèviament o posteriorment a partir dels materials que ens deixa a l'escola en servei de préstec.

- Es potencia que els nens i nenes tinguin el carnet del bibliobús, fent, sovint, feines de suplència de les famílies.
- Es visita quinzenalment, des de la classe dels grans, en horari escolar per fer consultes, préstec i peticions diverses a la bibliotecària, així com utilitzar els seus coneixements per aconseguir aquells materials que ens són difícils de trobar.
- Es treballa també amb els pares i les famílies perquè aquestes coneguin la instal·lació i la utilitzin, si pot ser, acompanyades pels seus fills i filles.
- S'ha col·laborat en les activitats que alguna vegada s'han dinamitzat des del bibliobús en aspectes de creació literària (treball de poesia).
- I s'està obert a totes aquelles possibilitats que es vagin veient, per tal d'utilitzar el servei de la manera més útil possible per a l'escola.

Creiem que aquest servei ha estat útil a l'escola i esperem que tot plegat serveixi per millorar el coneixement dels nostres nens i nenes i ampliar els seus horitzons. Però, sobretot, estem segurs que si són capaços de gaudir llegint, si l'escola ha ajudat una mica a descobrir-los aquest plaer, en podran continuar fruïnt tota la vida i, el bibliobús, els serà una eina de gran utilitat de la qual podran disposar sempre que la necessitin.

Una escola rural que utilitza la biblioteca per documentar el seu treball escolar per projectes explica com els seus mestres impulsen l'apropament a la lectura tant a l'escola com a través de les famílies.

La lectura a l'Escola Renaixença

Ja fa anys que els mestres de l'Escola Renaixença vam decidir trencar una llança a favor de la lectura, no només per l'enriquiment que aporta l'activitat en ella mateixa, sinó com a porta fonamental per accedir a qualsevol tipus de coneixement. Com a escola estàvem disposats a dedicar-li tots els recursos possibles: temps, il·l·lusió, diners... Vam afinar les orelles per escoltar com ho feien altres escoles i vam anar provant diferents mètodes i sistemes fins a arribar a l'organització actual. Destaquem-ne els elements més importants.

**Marta Casas
i Comas**

Mestra de llengua
i directora del
CEIP Renaixença.
Els Hostalets de
Pierola

El temps

Comencem la nostra feina amb els alumnes d'educació infantil. Tenen biblioteca a l'aula, amb una prestatgeria/expositor per poder veure bé els llibres que s'hi guarden. Cada any, per Sant Jordi i un parell de cops més, comprem llibres nous que presentem als alumnes de manera engrescadora. Tenen el racó de lectura i la mestra els en llegeix sempre que pot. En els treballs per projectes, els llibres cobren un protagonisme extraordinari com a font d'informació.

Amb els alumnes de cicle inicial ho sistematitzem una mica més i anem a la biblioteca de l'escola, durant tres quarts a la setmana. Si l'escola s'ho pot permetre, a més de la tutora hi va una mestra de suport per ajudar a llegir els nens de 1r curs, sobretot, que encara no tenen prou autonomia. L'escola els deixa llibres adequats al seu nivell durant tota la setmana perquè a casa seva, amb ajuda dels pares, puguin llegir una estoneta cada dia o ben sovint.

8 Documentar-se i llegir: experiències escolars

A partir de cicle mitjà augmenta l'exigència. Tres quarts setmanals de biblioteca a l'escola són ben poca cosa, si hem d'aconseguir que els alumnes adquireixin l'hàbit de lectura, però és més que suficient per orientar, programar i controlar l'alumne perquè consolidi l'hàbit lector a casa seva llegint durant mitja hora diària de mitjana. Sembla una fita difícil d'aconseguir, però no impossible. Ho tenim prioritzat al Projecte Curricular de Centre, ho expliquem als pares i mares en les reunions de tutoria, fem servir les agendes per fer-los anotar quanta estona i quantes pàgines han llegit cada dia..., i sembla que ens està funcionant en un percentatge de nens i nenes molt elevat. Naturalment que comptem amb la col·laboració de les famílies per ajudar a organitzar els seus fills en aquest aspecte un cop són fora de l'escola.

El mestre o persona encarregada de la biblioteca

El mestre que condueix l'activitat de lectura (normalment el mestre de català o tutor) té unes tasques concretes:

- Controlar que els llibres en préstec tornin a l'escola.
- Fer un seguiment setmanal de les lectures que fa cada alumne.
- Orientar l'alumne en el tipus de lectura que més el pot motivar (nivell, gustos, eficàcia lectora...).
- Felicitar-lo i encoratjar-lo, en el cas que l'alumne porti un bon ritme de lectura.
- Esbrinar quines són les causes que fan que un alumne no llegeixi: no ha trobat cap llibre que li agradi o que entengui; no ha decidit quina serà la mitja hora diària que llegirà (tarda, abans d'anar a dormir...); no ha escollit el lloc adequat (altres germans, tele, família..., que el distreuen).
- Motiviar els alumnes amb la presentació de llibres nous que de tant en tant comprem per anar actualitzant l'oferta de llibres de la biblioteca.
- Quan algun alumne s'ha entusiasmat llegint algun llibre (passa!), fem que ho exposi a la resta de la classe per tal que els encomani el seu entusiasme.
- Organitzar activitats de concentració de l'atenció controlada (cal començar amb cinc minuts i anar augmentant progressivament), ja sigui amb tota la classe ja sigui amb grups que presentin dificultats en aquest sentit.

Foto: CEIP Renaixença. Els Hostalets de Pierola

- Passar controls d'eficàcia lectora a començament i final de curs, i procurar animar els alumnes a millorar els seus resultats.

En resum, creiem que el seguiment individualitzat i aprofundit del procés lector de cada alumne és la clau per a l'èxit en la lectura. Naturalment que una escola rural amb classes poc nombroses i comunicació fàcil amb la família gaudeix d'un gran avantatge a l'hora de fer aquest seguiment.

El model dels adults

Considerem molt important que els nens i les nenes vegin els adults llegint i comprovin que els agrada i que ho fan per gust. Per això demanem als pares que procurin llegir una estona davant dels seus fills, encara que sigui un diari d'esports o una revista del cor. Encara millor si l'adult convida el nen o nena a compartir l'estona de lectura amb ell. També fóra bo que quan el pare o la mare van a la llibreria a comprar-se un llibre, alguna vegada es fessin acompanyar del seu fill i l'ajudessin a triar-ne un per a ell. O que per regals d'aniversari i de Reis no faltés mai un llibre.

10 Documentar-se i llegir: experiències escolars

La festa de Sant Jordi

Aprofitant que al poble (1.600 habitants) no hi ha cap llibreria, el dia de Sant Jordi els alumnes de 6è, amb la supervisió i ajut de la mestra de llengua, munten un parada de venda de llibres per a nens i per a adults a la plaça del poble. Els beneficis d'aquesta venda es destinen a comprar més llibres per a l'escola, de manera que cada tutora amb els seus alumnes van a la parada i escullen (segons pressupost aproximat) els llibres que més els agraden. El fet que durant un dia els alumnes grans de l'escola es converteixin en llibreters és una experiència molt engrescadora per a ells i els fa descobrir el món dels llibres: editorials, col·leccions, preu de venda, IVA, descomptes, etc...

Estem segurs que aquestes vivències relacionades amb el món de la lectura són llavors que ajudaran els nostres alumnes a ser uns bons lectors el dia de demà, amb tots els avantatges que això comporta. No cal que us els expliquem, oi?

Escoles que treballen amb la biblioteca del barri

La biblioteca pedagògica de l'Associació de Mestres Rosa Sensat explica dues experiències d'activitats de la Biblioteca Infantil i Juvenil adreçades a les escoles i casals del barri del Raval de Barcelona.

Les escoles visiten la biblioteca...

O de com els contes de la Petita Merla viatgen dins les maletes d'anada i tornada

Falten deu minuts perquè siguin les deu. A la sala infantil, bibliotecàries i narradora preparen els últims detalls mentre esperen l'arribada d'un grup de parvulari d'una escola del barri. Tot és a punt quan se sent cert tràfec a l'entrada de la biblioteca. No és la primera vegada que vénen i ja saben que un cop han passat la porta de vidre no es pot fer massa soroll i aprofiten els últims moments. Hi ha mestres i gent gran treballant i estudiant, però és fàcil mantenir cert silenci mentre es concentren posant els peus damunt unes petjades que els conviden a seguir un camí fins arribar a la soca d'un gran arbre de paper.

Amàlia

Ramonedà

Biblioteca Infantil i Juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

Des del començament, la Biblioteca de l'Associació de Mestres Rosa Sensat ha estat treballant en l'assessorament per a l'organització i dinamització de les biblioteques escolars. Ha fet cursos, visitat centres i publicat butlletins bibliogràfics de literatura infantil i juvenil per tal que els mestres tinguin a l'abast tots aquells recursos i instruments per anar construint la biblioteca de l'escola. Però no ha estat fins arribar a Drassanes quan el fons infantil i juvenil, que anava creixent gràcies al treball crític i de valoració del Seminari de Bibliografia Infantil i Juvenil, s'ha pogut organitzar i dinamitzar per poder-nos dirigir no només a mestres i especialistes, sinó també als infants mateixos

12 Documentar-se i llegir: experiències escolars

La Biblioteca Infantil i Juvenil neix i creix en una associació de mestres i de les seves activitats. El nostre marc d'actuació, per tant, és l'àmbit escolar. Tot i que també estem molt en contacte amb casals i centres d'esplai i, dins d'una franja horària, vénen lliurement nens i nenes del barri.

Si era o no era... o els contes de la Petita Merla

És una activitat dirigida a les escoles, a grups de parvulari i cicle inicial, amb l'objectiu que es vagin familiaritzant amb la biblioteca, vegin què s'hi fa, què s'hi pot trobar, com s'hi ha d'estar... Gairebé totes les sessions comencen de la manera que hem explicat més amunt: després de donar-los la benvinguda, recordar què vam fer la última vegada que van ser a la biblioteca i ser presentats els nens nous, la bibliotecària els explica què poden trobar a la biblioteca; perquè de llibres n'hi ha de moltes menes: Si ens fixem en els formats dels llibres ens adonem que n'hi ha de molt grossos, d'unes dimensions que gairebé els arriben a les espatlles, i llibres molt petits, tant que poden caber en una butxaca. També els ensenyem llibres amb figures mòbils, amb forats, i els que darrerament tenen més èxit són els desplegable, una divertida col·lecció que ens va molt bé per explicar que hi ha llibres que no s'estan quietes, que es transformen (allò que en una pàgina semblava una granota, si es desplega la pàgina del costat es converteix en un drac...).

Si el grup que ens visita ja ha vingut més d'una vegada, els expliquem què volen dir els teixells dels lloms dels llibres. Ara ja ens endinsem una mica més en el contingut del llibre i diferenciem els llibres que ens expliquen les coses tal com són, és a dir, els primers llibres de coneixements, dels que ens permeten imaginar o identificar-nos en les narracions. Diferenciem aquelles narracions en què els protagonistes viuen situacions quotidianes tal com les podem viure nosaltres –un dia a l'escola, les coses que faig quan em llevo, tinc un germà– d'aquelles en què intervé la fantasia i la imaginació: aventures, somnis, contes meravellosos. Un altre tipus de llibres que identifiquem són els que tenen com a objectiu iniciar-nos en el món de la lectura: lletra lligada, lletra de pal, lletra impresa, però tot ben mesurat per poder fer el pas cap a la lectura més autònoma. I deixem per al final el llibre joc, aquell que ens permet manipular-lo, obrir i tancar finestres, llibres que permeten una descoberta a partir de la manipulació.

Foto: Biblioteca infantil i juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

A tots els presentem les nostres mascotes, una merla que va fer niu a la biblioteca, i els menairons, uns follets feiners que desen els llibres a les lleixes quan els carros són plens i no els veu ningú.

Un cop s'ha fet l'explicació de la biblioteca, la narradora comença a explicar el conte. Prèviament hem definit la temàtica del cicle de contes: contes del mar, de cuina, del bosc, d'animals, contes del món... Aquest curs estem explicant contes de la rondallística catalana. El fil conductor són els éssers fantàstics: contes de prínceps i princeses, de bruixes i bruixots, de transformacions amb dracs i personatges llegendaris.

Un cop ha finalitzat el conte els nens seuen en rotllanes. És un dels moments més esperats per part seva i més motivadors per part nostra. En el centre de cada rotllana deixem una caixa amb una vintena de contes de diferents tipologies i cada nen agafarà lliurement els llibres que vol mirar, manipular, llegir, explicar... L'objectiu és que vagin formant el seu criteri lector, que coneguin les diferents possibilitats d'allò que es poden trobar dins els llibres i que vagin definint allò que els agrada. Aquest treball permet també conèixer els seus gustos i, si hi ha una clara tendència cap a una tipologia de llibres, tenir prou mà

14 Documentar-se i llegir: experiències escolars

esquerra per oferir, primer de manera acompanyada, altres tipus de lectures.

L'experiència, tant per als nens i nenes, com per als mestres o nosaltres mateixos és molt positiva, perquè ens permet incidir en:

- La identificació de la biblioteca com un lloc on viure una experiència engrescadora.
- L'interès per l'ús de la biblioteca.
- La identificació del llibre com a possibilitat de descoberta.
- El respecte al llibre com un objecte per compartir.
- La incidència en la comprensió del lligam entre narració oral, il·lustració i text escrit.
- El gust de parar l'orella per escoltar una narració...

Maletes d'anada i tornada

Com que no volem que el treball amb les escoles s'aturi un cop ha finalitzat el cicle inicial de primària, nens i nenes d'altres cicles vénen a la biblioteca a buscar les seves maletes d'anada i tornada. La mestra parla amb la bibliotecària sobre el projecte que estan treballant i es concreta una visita amb els alumnes. Ells mateixos buscaran diferents fonts d'informació: llibres de coneixements, enciclopèdies, diccionaris, revistes... En aquesta maleta ens deixarem algun llibre d'imaginació d'acord amb el tema. És una manera de continuar insistint en la formació d'usuaris autònoms i en l'hàbit lector. El material que han triat entre mestres i alumnes, se l'enduen a l'escola i el tenen exposat el temps que dura el projecte; després el tornen.

Aquest curs hem iniciat les maletes d'anada i tornada amb un grup de l'aula d'acollida d'una escola del barri. Són trenta alumnes nouvinguts de països amb llengües no romàniques. La primera maleta que s'han endut ha estat sobre la diversitat, en la qual, a més a més de llibres i material sobre com viuen els nens i nenes de tot el món, hem intentat que hi hagués llibres en llengües no romàniques, com per exemple en àrab, xinès i urdú.

Atès el nombre de nens immigrants que visiten la biblioteca amb les escoles o amb els casals del barri, estem creant un fons de llibres en

altres llengües. L'origen d'aquests llibres és ben divers. Algunes editorials del país han publicat algun títol, d'altres ens arriben per la compra a llibreries especialitzades i són llibres editats en els països d'origen. També hi ha la possibilitat de trobar llibres publicats per associacions relacionades amb la llengua del país. És un material molt valuós, perquè permet que els nens i les nenes puguin identificar la llengua del seu país i, a més a més, els altres companys s'adonen de la dificultat d'una altra escriptura i de l'habilitat del company lector.

Aquestes són dues de les activitats proposades a les escoles, aquelles per les quals creiem que val la pena fer tots els esforços per continuar treballant i anar millorant. Altres activitats ja us les explicarem en una altra ocasió.

El CEIP Baloo i la biblioteca del barri de Montbau de Barcelona han organitzat conjuntament un club de lectura amb nois i noies de 4rt i 5è de primària, fora de l'horari lectiu.

El club de la lectura

**Xavier
Casaponsa
Colom**
CEIP Baloo

Una bona oportunitat per llegir llibres i conèixer millor la gent...

El perquè de tot plegat

A l'escola fa dos anys que anem aplicant el Pla estratègic que se'ns va aprovar sobre «revisió i actualització de l'ensenyament-aprenentatge de la lectura i l'escriptura».

En l'àmbit de la biblioteca ens proposàvem, entre d'altres coses, la promoció del gust per la lectura (allò que sempre diem però no sabem ben bé com fer-ho, ja sabeu!) i donar a conèixer la biblioteca pública del barri entre els nostres alumnes.

Així doncs, i en un primer contacte amb la directora de la biblioteca Albert Pérez Baró de Montbau per buscar fórmules de col·laboració, ben aviat se'ns va acudir la possibilitat d'organitzar un club de lectura infantil a l'estil dels clubs juvenils que ja funcionen a la Xarxa de Biblioteques.

L'organització del club

El vàrem proposar als alumnes de 4t i 5è de primària, els quals prèviament havien de signar un document conforme coneixien i es comprometien a complir les normes d'aquest club.

Les normes en qüestió eren de sentit comú: calia comprometre's a llegir els llibres proposats, assistir i participar a les tertúlies, tornar el llibre quan tocava i en bones condicions.

Vàrem destacar la necessitat de llegir el llibre sencer, a diferència del que passa a la biblioteca de lleure, per tal de formar-se'n una opinió pròpia i així poder-la defensar davant dels altres.

Les sessions serien el segon dimecres de cada mes en horari de migdia (és a dir, fora de l'horari lectiu) i el nombre màxim de participants era de quinze perquè les tertúlies fossin més àgils.

La resposta ens va sorprendre: s'hi van apuntar quaranta alumnes d'un total de quaranta-vuit i vam haver d'organitzar dues tandes de quatre sessions cadascuna per tal de donar cabuda al màxim nombre d'alumnes.

Les tertúlies del club

A la primera sessió es feia una presentació de la biblioteca i del club, es recordaven les normes i s'encetava una conversa sobre quins eren els seus gustos i hàbits en relació amb la lectura. La part final de la sessió es dedicava a fer la presentació del primer llibre a llegir a partir d'una fitxa que se'ls lliurava, on hi havia una breu informació sobre l'autor/a i la seva obra i uns quants suggeriments per a la lectura.

En les sessions posteriors es dedicaven uns 50 minuts a comentar el llibre llegit i els 10 minuts finals a fer la presentació del llibre següent. A la darrera sessió, aquests minuts finals es dedicaven a omplir un qüestionari-valoració sobre les tertúlies del club.

També ens va semblar interessant crear un fòrum a la pàgina web de l'escola per poder penjar-hi suggeriments i preguntes sobre el llibre que s'estava llegint i on els alumnes poguessin dir-hi la seva durant el mes que hi havia entre sessió i sessió.

Els moderadors de les tertúlies van ser la directora de la biblioteca i un mestre de l'escola que coneixia bé els nens. D'aquesta manera les intervencions es feien en dos sentits: d'una banda l'anàlisi de l'obra i

dels seus personatges; d'una altra, parlar de vivències i experiències pròpies, dels sentiments i opinions que podia suscitar la lectura.

La selecció dels llibres

Com podeu endevinar una de les claus del bon funcionament del club és la selecció dels llibres a llegir. I aquesta és precisament la qüestió més difícil, ja que una vegada més cal donar resposta a un alumnat amb capacitats i interessos ben diversos. El nostre criteri va ser escollir llibres ben diferents: de fàcil lectura i de més difícil, en català i en castellà, que abordessin temes variats i amb estils diferents.

El llibre més polèmic va ser el de Rosa Montero titulat *El nido de los sueños*. Era un llibre que no era de fàcil lectura però, sobretot, no es tractava del llibre «típic» per a nens i nenes d'aquells que estan acostumats a llegir. A més, parlava bàsicament de sentiments personals i potser per això va agradar molt a la majoria de les noies i poc a la majoria dels nois.

La tertúlia, però, va ser la més rica de totes. La van iniciar alguns nois amb fama d'intel·lectuals, tot expressant que el llibre era un «rotllo». Algunes noies, sense contradir les opinions dels seus companys, van començar a parlar d'elles mateixes, de com s'havien sentit en situacions semblants a les que viu la protagonista del relat i a poc a poc tothom es va afegir a explicar vivències pròpies perquè... qui no s'ha sentit sol, infeliç o rebutjat alguna vegada?

Els tertulians que havien entrat tan convençuts que el llibre no valia res sortien de la sessió amb alguns dubtes raonables. Al capdavall, potser no estava tan malaament com els havia semblat, potser no havien *pillat* algunes coses que d'altres –les noies principalment–, sí que havien captat...

Valoració de l'experiència

La valoració que en fem des de l'escola i la biblioteca és força positiva i això per diverses raons:

- Amb aquesta activitat acostem la biblioteca pública als alumnes de primària a través d'una experiència que els satisfà i els agrada (diuen que els fa sentir-se més grans...).
- Alumnes que tenen una eficàcia lectora més aviat baixa són els primers a apuntar-s'hi (potser perquè és una activitat que no els sembla típicament escolar).
- Es treballen, en diferents intensitats, les quatre habilitats bàsiques del llenguatge: parlar, escoltar, llegir i escriure (amb la participació en el fòrum de la pàgina web).

I una dada significativa: aquest segon any de club de lectura s'ha tornat a oferir als alumnes de 4t de l'any passat (el 5è actual) la possibilitat de participar-hi, i dels catorze apuntats que hi havia han repetit deu! (Recordem que es tracta d'una activitat no obligatòria, fora de l'horari lectiu i que es basa en la lectura!)

L'anècdota que hem explicat sobre la tertúlia del llibre de Rosa Montero és molt significativa sobre què pensem que hauria de ser el club de lectura.

Evidentment, ha de ser un lloc per parlar dels llibres que hem llegit però també, tot parlant de llibres, un espai per conèixer-nos millor, per debatre, per confrontar els nostres punts de vista amb els dels altres... i així anar acceptant la diversitat, aprenent a ser més tolerants i enriquint-nos amb les experiències i opinions dels companys de tertúlia.

Una alumna de 5è va saber sintetitzar molt bé això que diem amb la frase que hi ha en el subtítol d'aquest article. Quan se li va preguntar sobre què en pensava, del club de lectura, va dir: «M'ha agradat molt el club de lectura perquè he llegit llibres que per voluntat meva no m'hauria llegit i que m'han agradat molt. També m'ha agradat comparar les opinions dels altres amb les meves sobre un mateix llibre. Crec que el club de lectura és una bona oportunitat per llegir llibres i conèixer millor la gent.»

La biblioteca als centres d'educació infantil i primària

L'escola Pompeu Fabra de Barcelona va aprofitar l'avenç d'estrenar un nou edifici per repensar, redissenyar i emfatitzar la biblioteca de l'escola i les moltes activitats que des d'ella es porten a terme.

Una mirada a la biblioteca de l'escola Pompeu Fabra

**Leonor
Carbonell
Katy Martí**
CEIP Pompeu
Fabra

Fa uns dies, vam rebre l'encàrrec de fer un article sobre la nostra biblioteca. El que expliquem en aquest article és una part d'una llarga història. Una història plena de voluntats, dissenys, compromisos, protagonistes i complicitats. Va començar fa molt de temps i encara no està acabada. De fet, esperem que no acabi mai.

Mirem una mica endarrere

Ara fa quatre cursos, el centre estava immers en l'evidència d'un canvi de *casa*. El «Pompeu», que fins aleshores estava repartit en cinc edificis, estrenaria un edifici nou, amb totes les possibilitats i l'enrenou que un esdeveniment com aquest genera.

Quin moment tan fantàstic per posar-nos a redefinir com voldríem que fos la nova biblioteca, ara que disposaríem d'un espai pensat per a aquest ús! Va ser en aquest moment quan l'equip de mestres va decidir crear una comissió amb el compromís d'elaborar el «Projecte de Biblioteca».

El primer que va valorar la comissió era la necessitat de rebre

formació i assessorament. Ho vam tenir molt fàcil! El Pla de Formació de Zona preveia aquesta necessitat, hi havia una àmplia oferta. Vam aprendre molt: vam descobrir moltíssima documentació, mestres amb qui compartir experiències, autors i il·lustradors fantàstics, editorials amb publicacions molt interessants. També es va concedir un assessorament al centre.

Amb tot aquest bagatge, la comissió va elaborar un esborrany de projecte. Una part d'aquest projecte definia les feines que calia fer abans de traslladar-se a l'edifici nou per tal d'assegurar que el primer dia del curs en el nou edifici poguéssim posar en marxa la biblioteca. L'altra part definia la biblioteca a l'escola.

El projecte comportava una sèrie de compromisos no només per part nostra, els mestres i les mestres, sinó també per part de tots els membres de la comunitat educativa. És per això que havia de ser un document tan compartit com fos possible. Vàrem obrir un debat en el claustre, en l'AMPA i el vàrem explicar en les reunions d'aula.

Després d'un procés llarg i compartit, el Projecte de Biblioteca de l'escola Pompeu Fabra s'aprova en el si del Consell Escolar.

Definició i funcions de la biblioteca

Aquest document assumeix com a propi el Manifest de la biblioteca escolar elaborat per la Unesco:

- La biblioteca escolar ha de proporcionar a tots els alumnes informació i idees per tal de reeixir en la societat contemporània, basada en la informació i el coneixement.
- La biblioteca de l'escola és un espai i una eina important per aconseguir un dels objectius del projecte educatiu del centre, que és: formar persones capaces d'aprendre al llarg de tota la vida i *desenvolupar la seva imaginació*, fent possible així que esdevinguin ciutadans responsables.
- Pretenem que els nostres alumnes *desenvolupin el pensament crític* i utilitzin de manera eficaç la informació en tot suport i format.

22 Documentar-se i llegir: experiències escolars

- La biblioteca ha d'ajudar a utilitzar els llibres i d'altres recursos d'informació, tant els d'imaginació com els de coneixement, com impresos, com electrònics i tant d'accés directe com d'accés remot.
- La biblioteca de l'escola Pompeu Fabra està a disposició de tots els membres de la comunitat escolar.

I com ho fem?

Un cop instal·lats en el nou edifici, l'equip de mestres va prendre un seguit de decisions que des d'aleshores formen part del nostre projecte educatiu:

1. Dedicar cada curs una partida del nostre pressupost a la compra de fons.
2. Dedicar dotze hores setmanals de l'equip de mestres a la biblioteca: tres hores de gestió i organització del fons i *nou hores, una per curs*, dins el currículum de llengua per a *l'animació a la lectura* (som una escola d'una línia amb una plantilla de catorze mestres).
3. Crear una secció fixa dins el butlletí d'escola per explicar coses que passen a la biblioteca.
4. Editar dos fulls per a les famílies al llarg del curs (Nadal i Sant Jordi) de recomanacions de lectures per als seus fills i filles.
5. Crear una comissió mixta de pares/mares i mestres per tal de treballar per a la biblioteca.
6. Continuar formant-nos en aquest aspecte.

Mirem més de prop la biblioteca

La nostra biblioteca està dividida en dos grans espais, un on tenim el fons de coneixement, i un altre on tenim el fons d'imaginació. Cada un d'aquests espais està dissenyat tenint en compte la seva funció.

Us explicarem tan sols part de la feina que fem al voltant dels llibres d'imaginació.

Volem garantir que els nens i les nenes de l'escola coneguin, al llarg dels diferents cursos, molts contes, vegin una gran diversitat de

Foto: CEIP Pompeu Fabra. Barcelona

maneres d'explicar-los i il·lustrar-los. Estem convençuts que aquestes històries els ajuden a explicar-se la seva pròpia història, els dona eines per entendre les seves pors, per conèixer les seves fantasies, per saber explicar les seves emocions, els seus neguits... i els engresca a ser lectors i escriptors de literatura. **Per això dediquem una hora setmanal a lectura d'imaginació.** Anem a la biblioteca. Volem que aquest espai sigui molt viscut i és del tot cert que les biblioteques creen un ambient propi, s'hi està bé, tranquil, seiem a terra, ens posem còmodes... i escoltem, llegim i mirem.

A la nostra biblioteca, hi viu una rata molt sàvia, com totes les rates de biblioteca, i es diu Anastàsia; és ella qui posa dins un cabàs el conte que vol que expliquem, el tria per motius diversos, però mai a la babalà.

En algunes sessions proposem activitats per fer a l'aula. De vegades són propostes de llengua, de vegades de plàstica, de vegades fem converses que ens porten a parlar dels conflictes o de sentiments o

24 Documentar-se i llegir: experiències escolars

de... En d'altres sessions ens dediquem a fer memòria dels llibres ja llegits.

A infantil, el grup va amb la tutora i la mestra de la comissió i és aquesta qui explica el conte. El fet de ser-hi totes dues fa més fàcil qualsevol treball posterior. A primària, la mestra de la comissió es fa càrrec de tot el grup. Això fa necessari assegurar el traspàs al tutor o tutora dels contes que s'han explicat.

Dels llibres que llegim o expliquem, en deixem constància a la biblioteca i a les classes. «Escanegem» les portades perquè durant el curs hi siguin presents i els nens i les nenes puguin anar evocant les històries.

Cada trimestre fem un full on hi ha fotocopiades en un format petit les portades dels llibres explicats i aquest full forma part de l'àlbum de treballs. Així les famílies també els poden conèixer i fer que el seu fill o filla es converteixi en el narrador.

I a casa què?

Una bona manera d'implicar les famílies en aquest projecte ha estat a través del préstec des de la biblioteca. A educació infantil fem el préstec a través de les «maletes viatgeres». Dins d'aquestes maletes, hem volgut que hi hagi allò que es pot trobar en una biblioteca pública (llibre d'imaginació, text instructiu, llibre de coneixement, DVD del medi, CD de música). També té una llibreta on hi ha un decàleg del que ha de fer una família compromesa amb la lectura i on poden escriure o dibuixar com han viscut l'experiència. Aquesta maleta passa una setmana a casa de cada nen i nena.

La maleta és només un tast per engrescar-los a ser usuaris habituals de la Xarxa de Biblioteques Públiques.

A primer de primària fem un préstec a la classe de quinze llibres de continguts diversos des de la biblioteca; també demanem a les famílies que portin de casa un llibre que els hagi agradat molt. Cada setmana, cada nen i nena se n'emporta un. La idea és que aquests llibres siguin compartits amb l'adult. Pensem que és fantàstic continuar amb aquesta estona al costat del nen llegint i mirant llibres.

A partir de segon de primària, el préstec és fa dins l'hora de dinamització de lectura, una vegada explicat el conte, els nens i les nenes poden triar un llibre, un DVD... per emportar-se a casa o llegir en altres moments i espais de l'escola.

Com hem dit al començament només preteníem compartir amb vosaltres una part de la història. La biblioteca en el nostre centre és molt més complexa, hi passen moltes més coses: apadrinaments, biblioteca al pati...

Tampoc no hem parlat gens de la funció que té l'espai de coneixements de la biblioteca a l'escola. El que no volem deixar de fer és agrair a Anna Gassol, Jaume Centelles i Montserrat Gabarró la seva valuosa ajuda en tot aquest procés.

L'Escola Municipal Pau Vila, amb una llarga tradició d'ús de la biblioteca, explica com han aprofitat l'avinentsa de canvis en l'edifici escolar per donar un nou impuls a la biblioteca i al centre de documentació amb l'ajuda dels pares i de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

Projecte de biblioteca-mediateca: Aprendre a informar-se i comunicar-se

Imma Estruch

Directora i especialista en biblioteca escolar

Trini Font

Secretària i especialista en informàtica

Mariona Roig

Cap d'estudis i especialista en educació especial

A l'escola Pau Vila¹ sempre hem fet les activitats de biblioteca i informàtica dins l'horari lectiu perquè hem volgut potenciar la motivació per la lectura i l'ús dels ordinadors com a eines d'ensenyament i aprenentatge. L'aportació de recursos econòmics i humans complementaris de l'AMPA de l'escola sempre ens ho ha facilitat.

Fa quatre anys, ens van fer obres de remodelació en gran part de l'escola i vam haver de traslladar la biblioteca i l'aula d'informàtica. Vam aprofitar aquesta oportunitat per triar dos espais contigus, obrir una porta de comunicació al mig i incorporar els ordinadors, connectats en xarxa, a prop dels llibres, vídeos, mapes, murals, fotografies...

Finalment, van quedar configurats dos espais independents i, al mateix temps, units pedagògicament: la biblioteca (recursos d'imaginació) i la mediateca (recursos d'informació i comunicació).

Durant tres anys hem pogut disposar del suport de l'Institut Municipal d'Educació per a l'organització i la gestió integrada dels recursos de fonts i formats diferents de què disposàvem a l'escola per mitjà del programa informàtic «Absys Web Prof» i la dedicació periòdica d'una persona col·laboradora.

1. <http://www.bcn.es/pauvila>. Coreu electrònic: a8041969@centres.xtec.es

Calia aprofitar les oportunitats i l'equip directiu ens vam proposar estimular canvis metodològics més globals en les àrees de llengua i medi natural i social, principalment:

- Com podíem estimular la motivació diversa per la lectura en l'estona de biblioteca?
- Com podíem avançar i consolidar de manera més personalitzada la lectura i la comprensió escrita des d'educació infantil i en tots els cursos de primària, en les estones de reforç?
- Com podíem ensenyar a localitzar la informació, a comprendre-la, a enregistrar-la i a transmetre-la en fonts i formats diferents, en l'estona de racons, d'informàtica i de mediateca?
- Com podíem incrementar l'ús de recursos pedagògics de suport i format més divers (entre d'altres les tecnologies de la informació i comunicació) de què ja disposàvem a l'estona de biblioteca, informàtica i mediateca?

Per aconseguir-ho, calia fer canvis en la distribució dels recursos humans i temporals del professorat i de l'alumnat que ho facilitéssin.

	Biblioteca	Informàtica	Mediateca
Educació infantil	Explicar i representar contes en els racons i tallers. Mirar i llegir contes de la biblioteca d'aula.	Racó de l'ordinador a classe, amb 5-6 nens i nenes.	Projectes de medi natural i social amb llibres de la biblioteca-mediateca
Primària	1h setmanal, mig grup-classe a la biblioteca.	1h setmanal, mig grup-classe a la mediateca.	1:30h setmanal, tot el grup-classe, amb dos professors/es, a la mediateca

Els membres de l'equip docent hem anat perdent la por a l'ús de l'ordinador i l'hem anat integrant en la nostra pràctica educativa diària. L'hem hagut d'anar aprenent i aprenent a ensenyar-lo.

Dins les hores de gestió s'ha destinat un temps per poder planificar les activitats que es desenvoluparan en la mediateca, tenint en compte

que l'alumnat ha de poder disposar dels recursos necessaris per trobar la informació.

1. Què fem per facilitar i estimular la lectura?

A educació infantil, s'organitzen estones d'escoltar i representar contes populars i d'emocions i sentiments en la biblioteca o en l'aula, i estones per llegir imatges i petits textos dels contes de biblioteca d'aula, la qual es renova periòdicament utilitzant el servei de préstec de la biblioteca-mediateca.

A primària, el nivell de mecànica lectora i de comprensió escrita condiona, moltes vegades, que un nen o una nena pugui gaudir de la lectura i li costi entendre i explicar el que ha llegit. Per això a l'escola donem prioritat tant a la motivació, com al reforç en l'aprenentatge de la lectura a P5 i a tots els nivells de primària.

Des del curs passat, hem distribuït les hores de lectura individualitzada entre P5 i 1r de primària. També hem organitzat l'ajuda d'un/a company/a més gran, durant deu minuts diaris en l'estona del migdia i en diferents espais de l'escola.

El nen i la nena de 1r de primària llegeix individualment, d'acord amb el seu ritme lector, uns contes concrets de lectura. Quan ha «superat» la totalitat dels contes, ja és un/a lector/a! Aleshores se li dona el carnet de biblioteca-mediateca i se l'emporta a casa per fer-ho saber a la seva família. La il·lusió que sent pel fet d'haver obtingut el carnet de biblioteca i saber que podrà escollir llibres i revistes per emportar-se a casa, és en ella mateixa, gratificant i engrescadora.

A la biblioteca volem afavorir i facilitar el gust per llegir en un espai estimulador i acollidor, tenint en compte la diversitat d'interessos i necessitats de lectura de cadascú.

De 1r a 6è, disposen d'una hora setmanal, dins l'horari lectiu, de lectura lliure a la biblioteca, un grup de 12-13 nens/es, mentre l'altre grup fa informàtica.

Tenim en compte que els ritmes d'aprenentatge, les motivacions i els interessos per llegir són diversos:

- Hi ha nens i nenes a qui agrada llegir tant que, fins i tot, s'abstreu completament immòbils davant un llibre i no troben el moment de parar de llegir.

La majoria es decanta per la literatura infantil (de por, de riure, d'aventures, d'endevinalles, etc.); a d'altres, els mou més la curiositat per saber més dels dinosaures, de l'espai, dels escacs, d'experiments...

- Els pot venir de gust llegir i, en un moment donat, desanimar-se perquè el text és massa complex, perquè hi ha masses pàgines o bé perquè semblava més interessant o emocionant...

Quan tornen el llibre a la biblioteca, poden dir que no l'han acabat i que en volen un altre. Poden saltar-se les pàgines que vulguin o deixar-lo estar, tal com fem les persones adultes.

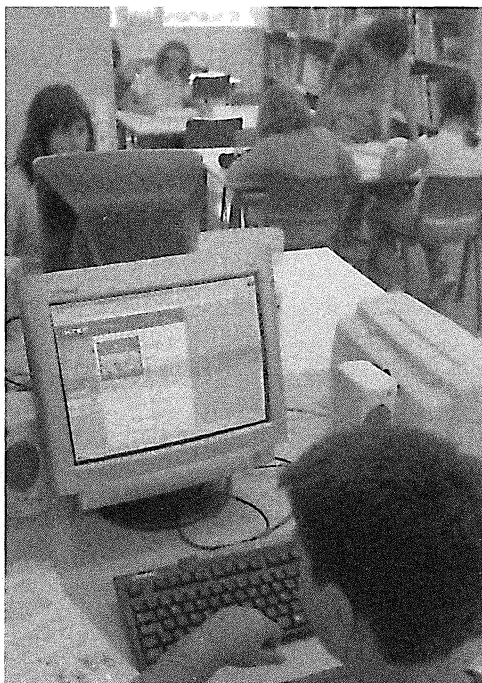

Foto: CEIPM Pau Vila. Barcelona

- N'hi ha uns quants a qui, com als adults, no els agrada llegir gens ni mica i ho fan per obligació. Admetem-ho, malgrat tot, hi haurà infants que no gaudiran amb la lectura, ni llegiran cap llibre dels que tenen a la prestatgeria de casa i molt pocs de la biblioteca. Llegiran només quan necessitin obtenir més informació d'un determinat tema, per seguir les indicacions de qualsevol joc o programa informàtic...

En aquesta estona de biblioteca poden:

- Llegir tranquil·lament amb música ambiental, asseguts en els coixins, la cadira o la butaca.
- Compartir un llibre-joc entre dos o tres companys o companyes.
- Consultar en el catàleg electrònic, quins llibres tenim d'aventures, de por, d'escacs, de serps...
- Escollir lliurement i emportar-se en préstec fins a quatre o cinc llibres d'imaginació o de coneixement, dues revistes i un vídeo.

30 Documentar-se i llegir: experiències escolars

També hi ha normes que cal respectar: parlar en veu baixa, utilitzar el separador per consultar els llibres de les prestatgeries, portar els llibres, revistes i vídeos que tenen en préstec el dia de biblioteca, complimentar el quadern de lectura, no guixar, ni arrugar ni perdre cap llibre, revista ni vídeo.

En el quadern de lectura que inicien a 1r i acaben a 6è, hi escriuen la signatura, el títol, l'autor/a, la data de préstec, la data de devolució i una valoració personal breu: «m'ha agradat molt, bastant, gens; era emocionant, divertit; no l'he acabat, no l'he llegit...».

2. Informar-se i comunicar-se amb recursos de fonts i formats diversos

La mediateca és l'espai de l'escola on disposem dels diferents recursos d'informació i comunicació, que ens ofereixen la possibilitat de treballar diferents continguts curriculars, estimulant l'interès per aprendre.

De les quatre hores curriculars de medi natural i social, hem destinat 1:30 h de treball a la mediateca amb la tutora i una persona de reforç. Hem actualitzat les unitats de programació del PCC de medi natural i social, amb un assessor de ciències, per incorporar les activitats que es fan a la mediateca i l'alumnat no té llibres de text de medi.

A la mediateca volem que aprenguin a buscar la informació que necessiten, a interpretar-la i a seleccionar allò que respon al que busquem, com també desestimar la informació que no entenen o bé que no necessiten.

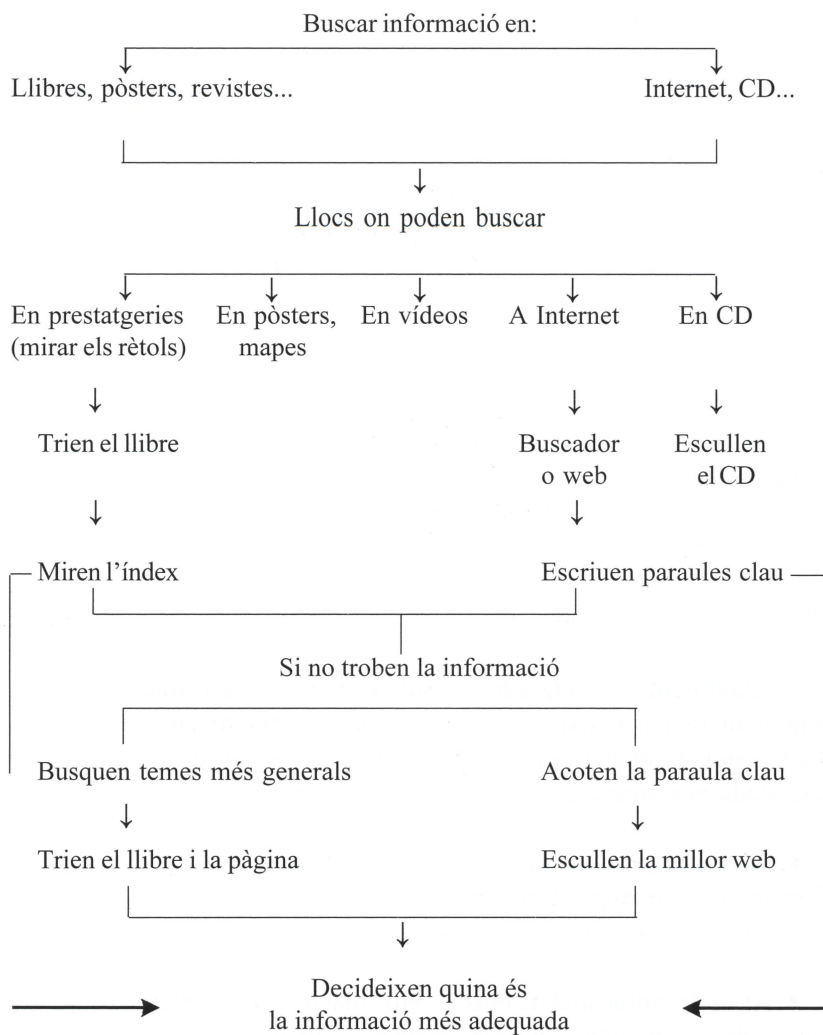
És molt important ensenyar-los a cercar, per ells mateixos, la informació que necessiten i ajudar-los quan ho demanin.

Som conscients que la quantitat d'informació de què disposem no sempre està adaptada a totes les edats. És molt important, doncs, ensenyar-los a cercar, per ells/es mateixos/es, la informació que necessiten i ajudar-los quan ho demanin.

Cal que l'alumnat conegui quins són els passos a seguir per cercar la informació que necessiten:

1. Què busquem?
2. Com i on ho busquem?
3. De tot el que he trobat, què ens serveix?

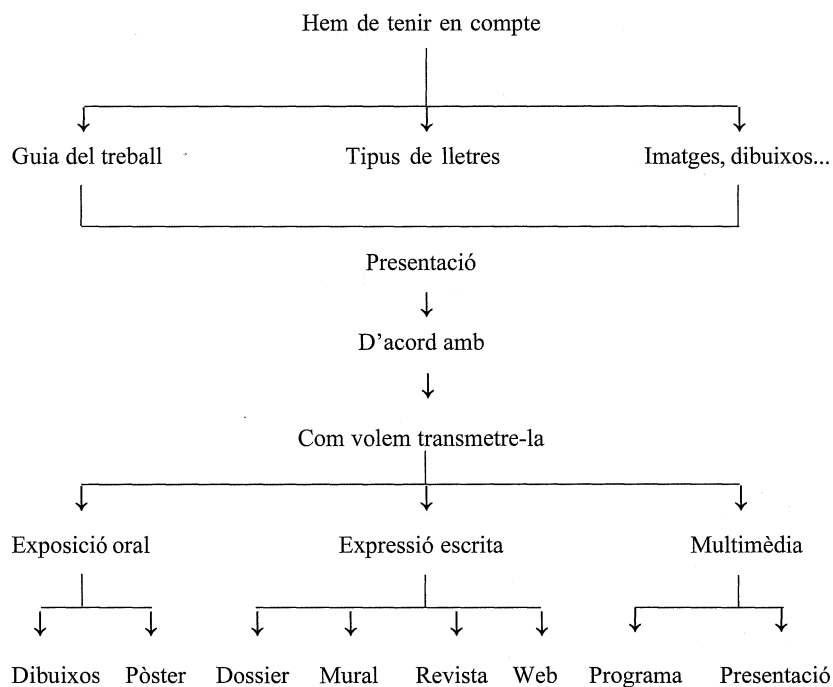
Un cop saben el que han de cercar poden:

32 Documentar-se i llegir: experiències escolars

4. Com podem organitzar aquesta informació que hem trobat?
5. De quina manera comunicarem allò que hem après?
6. Què necessitem per comunicar-ho tenint en compte com ho volem transmetre?

Organitzem la informació d'acord amb:

Evidentment, en cada edat es pot accedir a la informació de diferent manera i per això els projectes que es plantegen a cada cicle s'enfoquen de manera que sàpiguen triar en cada moment l'eina més adequada per anar creant els seus propis itineraris de recerca.

- Al cicle inicial poden buscar informacions concretes en il·lustracions, imatges, fotografies... en els llibres, pòsters o en webs, i jocs a través d'internet o algun CD.

- Al cicle mitjà poden buscar informacions concretes tant en els llibres de coneixements, pòsters, mapes..., com per mitjà dels buscadors d'internet (facilitant les paraules clau).

- Al cycle superior s'acorda un índex del tema a desenvolupar, els apartats són més generals i complexos. Es donen poques pautes en la recerca de la informació, són els mateixos alumnes qui creen les seves pròpies estratègies, tant en l'aspecte organitzatiu com en la manera de trobar i gestionar la informació d'acord amb com es comunicarà posteriorment.

Com adquireixen les possibilitats de l'ús de l'ordinador?

Pensem que per integrar qualsevol aprenentatge hi ha d'haver una necessitat d'aprendre. És per això que a educació infantil en els racons i a primària en les sessions d'informàtica plantejem activitats de matemàtiques i llenguatge de manera que vagin incorporant eines i habilitats d'utilització de l'ordinador.

- Familiaritzar-se amb el teclat i el ratolí.
- Fer ús de programes de text, de dibuix, de full de càlcul, de presentació...
- Relacionar alhora més d'un programa.
- Optimitzar el temps (copiar i enganxar).
- Guardar els treballs dins de l'ordinador.
- No rendir-se mai davant d'una dificultat.
- Tenir paciència i saber esperar.

Amb aquesta metodologia, els i les alumnes van adquirint a poc a poc les habilitats de recerca d'informació i de comunicació:

- Aprendre a entendre la informació en formats diversos: imatge, text, símbol, icona... en els llibres, les fitxes, els murals, els vídeos, els ordinadors...
- Aprendre a fer-se entendre quan volen explicar o fer alguna cosa i a comunicar oralment el que han fet.
- Aprendre a explicar-se per escrit en els treballs, els projectes, la revista, les cartelleres dels passadissos, el correu electrònic, la web...

Al CEIP Turó del Cargol, la biblioteca ha nascut amb l'escola i no ha calgut convèncer els mestres per tenir-la present, però s'ha hagut de fer un pas més i molt important per poder organitzar-la i dinamitzar-la en uns moments en què els agents educatius no la tenien en compte; pas que s'ha fet amb l'esforç de tothom.

La unió fa la biblioteca

Cecília Lladó
CEIP Turó del
Cargol
Gràcia - Barcelona

—Com us ho heu fet per tenir una biblioteca com aquesta?

És la pregunta que ens han fet mestres, o pares i mares, quan han visitat la nostra biblioteca. En explicar-los-ho, hem anat veient que la biblioteca que tenim ara és el resultat de molts esforços dirigits tots cap a un mateix objectiu.

Quan va néixer l'escola, l'any 1964, els espais eren força precaris i, tot i així, ja hi havia un raconet per a la biblioteca. Després, quan ja no hi cabien els llibres, es van traslladar a una sala on també es feien altres activitats. Va ser quan es va fer l'escola nova que, finalment, vam poder inaugurar una biblioteca d'uns 60 metres quadrats.

La biblioteca ha nascut amb l'escola i no ha calgut convèncer els mestres per tenir-la present. Però, tot i així, ha estat necessari un pas més i molt important per poder organitzar-la i dinamitzar-la en uns moments on els agents educatius no la tenien en compte.

Aquest pas, l'hem fet amb l'esforç de tothom:

- Per una banda, hi ha hagut una comissió de mestres amb una mestra coordinadora de la biblioteca. La seva tasca ha estat tirar endavant l'organització i el desenvolupament dels objectius que ens proposem anualment. Són tasques de la comissió de biblioteca: proposar i organitzar el préstec, l'horari, les diferents activitats, les normes d'ús, el desenvolupament de la programació de les activitats,

el pressupost i coordinar la col·laboració de mestres en pràctiques en algunes tasques de la biblioteca.

- Per altra banda, hem tingut el suport d'una mare bibliotecària que ens ajuda a resoldre alguns problemes tècnics.
- També hem comptat sempre amb un grup de mares i pares que ens han ajudat a fer el procés d'entrada del document a la biblioteca: folrar, posar el teixell al llom del llibre...
- Un suport clau ha estat l'ajut econòmic de l'AMPA. Per un costat, ha ajudat a informatitzar la biblioteca amb el programa Pèrgam del Departament d'Educació pagant uns becaris de la Universitat de Biblioteconomia i Documentació. I, per l'altre, han fet possible l'obertura de la biblioteca cada dia a les tardes fora de l'horari escolar (una hora i mitja), perquè els nens i les nenes puguin utilitzar la biblioteca per llegir, consultar informació i fer els deures.
- A més, cada any per Sant Jordi, l'AMPA organitza una activitat per recollir diners per comprar llibres de coneixements, que són els més cars.
- En tot moment, en el Consell Escolar, hi ha hagut la convicció que la biblioteca de l'escola és un espai imprescindible i irrenunciable.
- I per acabar, ens ha ajudat la nostra mascota, «La Soca», un personatge producte de la imaginació de nens i mestres que ens motiva quan entrem a la biblioteca, ens engresca i ens informa enviant-nos comunicacions a casa o a la nostra web.

Tot això fa que...

...tinguem una biblioteca amb un espai que comprèn:

- Diferents ambients: el racó del conte, la zona de consulta i la zona de lectura i treball.
- Un mobiliari adequat que separa i acull les diferents zones i activitats.
- Un fons que està format per llibres d'imaginació i coneixements, vídeos, CD, revistes infantils, juvenils i pedagògiques, mapes, murals, gravats, fotografies, còmics i dossiers temàtics elaborats per mestres i alumnes.
- Un ordinador amb impressora i llapis òptic que vàrem aconseguir per a les tasques de gestió presentant un projecte de biblioteca a una fundació.

36 Documentar-se i llegir: experiències escolars

...que els nens i nenes gaudeixin dels recursos següents:

- Una biblioteca d'aula amb llibres de coneixements per poder fer els projectes, treballs de recerca a l'aula i amb llibres d'imaginació per desenvolupar el gust per la lectura. La biblioteca d'aula funciona des de P-3 a 2n de primària.
- Una sessió setmanal de lectura des de 3r fins a 6è de primària en la qual també es fa el préstec setmanal de llibres –majoritàriament d'imaginació– per emportar-se a casa.
- Un pla de lectura per als primers cursos de primària, gestionat per les tutores, i amb implicació de les famílies.
- El racó del conte és un espai diferenciat dins de la biblioteca amb parquet i coixins per poder seure a terra. En aquest espai, nens i nenes poden fruit de l'explicació de contes quan el seu grup-classe renova els llibres de la biblioteca d'aula.
- Per Nadal, la biblioteca ens ofereix una col·lecció de contes de Nadal i disposem d'una «cistella» de lectures nadalenques que les mestres llegeixen a les classes.
- El dia de Sant Jordi, quan celebrem els Jocs Florals, la biblioteca té un paper important: es munta una exposició elaborada per alumnes i mestres que transforma aquest espai segons el tema que es treballa com a eix transversal.
- Diferents exposicions –temàtiques, d'il·lustracions diverses, de col·leccions que agraden– amb materials cedits pel Centre de Recursos.
- Una sèrie de documents sobre Gaudí, el Parc Güell i art, que vàrem adquirir gràcies a un ajut de l'Ajuntament del districte de Gràcia. Temes que treballarem anualment, sobretot el Parc Güell, un espai natural i artístic molt proper a l'escola.
- Sessions de poesia que es preparen per gaudir-ne de diferents maneres.
- Les recomanacions de mestres, alumnes i gent especialitzada en diferents temes.
- Missatges o frases engrescadores per llegir que es van trobant a la biblioteca.
- Activitats de recerca de la informació en diferents tipus de documents, on aprenen a seleccionar i a tenir criteris davant la informació.

Foto: CEIP Turó del Cargol. Gràcia (Barcelona)

...que els mestres gaudim d'uns recursos molt útils:

- Tenim uns dossiers temàtics (primordialment de naturals i socials) que recullen la informació més escaient i nova per ajudar el mestre en l'elaboració dels seus projectes de classe.
- Uns dossiers-recull d'activitats de dinamització a la lectura i recerca de la informació.
- Informació de novetats.
- Un sumari de les revistes pedagògiques que van arribant a l'escola.
- Murals, gravats i mapes organitzats de manera que és fàcil de trobar-los i tornar-los.
- Unes guies de lectures per temes, edats i bibliografies.

...que els pares gaudeixin dels avantatges següents:

- Recomanacions per fomentar i engrescar la lectura en un ambient familiar.
- Informacions d'activitats lúdiques i socials que ajuden a desenvolupar una formació integral de la persona.
- El préstec amb el carnet dels seus fills i filles que posa al seu abast

38 Documentar-se i llegir: experiències escolars

contes per explicar i compartir o bé informació i materials que els poden interessar. A tall d'exemple: una guia per fer itineraris familiars per Barcelona o l'Enciclopèdia de la Música.

Però encara no n'hi ha prou i cal optimitzar els recursos

Creiem que és important compartir les nostres inquietuds i propostes amb d'altres escoles. És per això que en un grup de treball de biblioteques, en el centre de recursos de Gràcia, intercanviem la nostra experiència i elaborem una guia de lectura per a tots els nens i nenes de les escoles del nostre districte. Repartim aquestes guies per Nadal, per Sant Jordi i a l'estiu, i es poden trobar a la web del Centre de Recursos.

Cal escriure tot això que anem fent per anar elaborant un projecte de biblioteca que estigui recollit dins dels nostres documents d'escola:

- PEC: La biblioteca és vista, dins la nostra línia pedagògica, com a eix transversal important en la formació de tots els alumnes i docents i com una eina indispensable de treball que desenvolupa el nostre pla lingüístic.
- PCC: La biblioteca dóna suport específic a les àrees de llengua catalana, castellana, anglesa (llibres de lectura fàcil per a diferents nivells) i coneixement del medi social i natural i plàstica (art).
- Pla Anual: En aquest document especifiquem els objectius i activitats anuals de la biblioteca.
- Memòria: S'hi reflecteix la valoració que fem anualment del desenvolupament del projecte de la biblioteca

A l'escola ens relacionem i participem amb totes les entitats que estan col·laborant amb la biblioteca escolar. D'aquesta manera estem en contacte amb la gent que treballa a les mediateques escolars i hi podem intercanviar experiències i escoltar propostes que ens ajudin.

També estem esperant que s'acabi de construir la Biblioteca Municipal de Gràcia per establir-hi relacions i col·laborar-hi perquè els infants i joves, a partir de la lectura, esdevinguin ciutadans responsables, crítics i democràtics.

La biblioteca escolar és un espai de convivència perquè pot oferir un ambient relaxat, de reflexió i d'aprenentatge. És un bon lloc per practicar la cooperació, un lloc on els infants comparteixen treballs, temps, esforços i lectures. Hi ha molts materials que ajuden a pensar, a créixer, a estimar el món que ens envolta, a comprendre les persones, a saber de la diversitat.

La biblioteca escolar afavoridora de la vivència, la cognició i el creixement

Els llibres continuen essent els millors companys de naufragi. Els llibres són d'aquesta mena d'instruments que, un cop van ser inventats, no s'han pogut millorar, simplement perquè són bons. Com el martell, el ganivet, la cullera o les tisores.

Umberto Eco¹

**Jaume
Centelles
Pastor***

Mestre d'educació
infantil
CEIP Sant Josep-El
Pi (L'Hospitalet)

Contextualització

Les opinions que presentem són fruit de les reflexions de l'equip de biblioteca del CEIP Sant Josep-El Pi, un centre públic amb unes connotacions similars a moltes escoles de Catalunya. Bona part del que expliquem podria extrapolar-se a d'altres realitats docents.

La biblioteca, situada en un lloc accessible, principal i amb una funció clara de suport a l'ensenyament, és el centre gravitatori sobre el qual descansen nombrosos materials que ajuden al creixement intel·lectual del nostre alumnat i s'ha convertit en un element fonamental de l'esdevenir diari i de les relacions del centre educatiu.

* jcentell@pie.xtec.es

1. Eco, Umberto. Extret de la revista electrònica *Imaginaria*, la qual, a la seva edició 118, publicava íntegrament el text de la conferència que Umberto Eco va oferir l'1 de novembre del 2003 amb motiu de la reobertura de la mil·lenària Biblioteca d'Alexandria.

42 Documentar-se i llegir: experiències escolars

El mestre ha de llegir cada dia, ha de procurar que el seu grup tingui uns moments per a la lectura silenciosa individual, ha d'organitzar el racó de la lectura a l'aula i ha de sistematitzar i potenciar la descoberta dels bons llibres, afavorint les activitats creatives dels infants.

A la biblioteca s'organitzen algunes sessions que tenen el joc com a fil conductor de l'activitat lectora. Prenem com a base les normes de jocs de taula coneguts per tothom (trencaclosques, dòmino, cartes, etc.), sobre les quals fem les adaptacions corresponents. Hi ha llibres que ho permeten especialment. Per exemple, *El secret dels núvols*,² un àlbum il·lustrat que descriu una cursa d'avions on el protagonista és un vell aviador que hi participa amb el seu biplà al costat d'altres avions molt més moderns i sofisticats. El motiva el plaer de volar. Enmig de la cursa hi haurà una forta tempesta que posarà en perill el seu avió i es veurà obligat a fer un aterratge d'emergència al temut Triangle de les Bermudes per reparar-lo.

Una activitat que fem amb aquest llibre és *el joc de la cadira buida*.³ Els nois i les noies seuen formant un cercle de cadires. Tantes cadires com infants i una més, buida. Es reparteixen unes cartes on hi ha fragments extrets del capítol primer, una per a cadascú: «el motor fa un singlot», «el seu fulard al vent», «una canilla de llops», «juga a esquilar les onades», etc. Després es llegeixen les frases i, si cal, s'explica el seu significat. Al mig del cercle es col·loca el barret de l'aviador cap per amunt.

El mestre –que s'ha llegit el llibre– comença el primer capítol: *Pam! Un tret i comença la competició. Fan l'estrèpit d'un miler de trons, escopint flames i vapor...*

L'alumnat està atent a la lectura, gaudint de la història, i quan sent la frase que té escrita a la seva carta diu «meva» o «la tinc». S'atura la lectura, diposita la seva carta al barret situat enmig del cercle i ocupa la cadira buida.

2. BERNARD, Fred. *El secret dels núvols*. Il·lustracions de François Roca. Barcelona: Lumen, 2003.

3. *El joc de la cadira buida* és una activitat pensada per a l'alumnat de cicle mitjà.

La lectura continua, la història avança i es deté quan algú altre diu «és la meva frase». Els infants van canviant de lloc i quan arriba el final del capítol tots han dipositat el seu fragment al barret.

Si els ha agradat, ja saben que a la biblioteca trobaran el llibre i el podran demanar en préstec.

Un dret dels infants

La biblioteca escolar és un espai de convivència perquè pot oferir un ambient relaxat, de reflexió i d'aprenentatge. És un bon lloc per practicar la cooperació, un lloc on els infants comparteixen treballs, temps, esforços i lectures. Hi ha molts materials que ajuden a pensar, a créixer, a estimar el món que ens envolta, a comprendre les persones, a saber de la diversitat.

Hem encetat un mil·lenni i una revolució tecnològica que no s'atura i permet que la informació viatgi més de pressa. Estem interconnectats, sí, però les desigualtats socials persisteixen i hem de trobar els mitjans per lluitar contra aquestes diferències. Tenim mitjans per fer la vida millor, tenim capacitat per construir hospitals, tenim transports per a tothom, aigua potable, aire pur, parcs. Hem de tenir mitjans per dissenyar i per dotar les escoles de bones biblioteques on els infants puguin trobar autoestima, comprensió, seguretat i atenció. Hem d'habilitar un espai on poder escoltar històries, llegir tranquil·lament i cultivar la llibertat de pensament. La biblioteca escolar és un dret elemental dels infants.

La biblioteca als centres d'educació secundària

En presentar l'experiència de la Biblioteca del seu IES, exposició en la qual es reflecteixen il·lusions, petits reptes assolits i sobretot dificultats i impossibilitats, l'autora fa una crida als ajuntaments i al Departament d'Educació perquè l'Any del Llibre esdevingui també l'Any de les Biblioteques Escolars.

IES Thos i Codina: una petita i fràgil experiència de biblioteca escolar oberta

Maria Majó
i Clavell
BIBLITIC
IES Thos i Codina

*Un llibre obert és un cervell que parla;
tancat, un amic que espera;
oblidat, una ànima que perdona;
destruït, un cor que plora.*

Proverbi hindú

Intentaré explicar la vida d'una petita biblioteca escolar d'un centre d'ensenyament públic de secundària, situat en una cruïlla de barris de la perifèria de Mataró; la qual, tot i l'interès de l'equip directiu, del professorat, dels treballadors de consergeria, administració i neteja, de l'AMPA, de les associacions de veïns de l'entorn i de l'equip de la biblioteca a maldar per poder oferir una bona biblioteca al seu alumnat i al barri, no ha pogut créixer més ni ha pogut desplegar totes les seves potencialitats al servei del progrés acadèmic, cultural i humà del seu entorn... i quan no s'avança, es retrocedeix.

Des de fa molt temps hem considerat que si l'institut tenia una petita biblioteca i en els barris de l'entorn no n'hi havia cap, l'havíem de posar, les tardes i els vespres, a la disposició del veïnat.

Però si aconseguir que una biblioteca funcioni i sigui ben viva és una tasca col·lectiva de la comunitat educativa, aquest treball, sense el suport extern de les administracions educativa i municipal, no pot superar, en l'actual organització dels instituts, els esculls que li impedeixen ser un servei coherent i ben consolidat.

Serveixi doncs aquesta exposició, en la qual hi veureu il·lusions i petits reptes assolits, però sobretot dificultats i impossibilitats, per fer una crida als ajuntaments i al Departament d'Educació perquè l'Any del Llibre esdevingui també l'Any de les Biblioteques Escolars, històricament abandonades, malgrat mil i un esforços de mil i una persones, a la seva minsa sort.

Descripció del centre

Com tants altres IES, el nostre és un centre educatiu que ha passat vicissituds diverses. Creat primer com a centre de primària, passà després a ser-ho de formació professional i finalment, amb la implantació de la reforma educativa, institut d'ensenyament secundari, on s'hi port cursar ESO, batxillerat i diversos cicles formatius de grau mitjà i superior.

Situat en la confluència dels barris de Cirera, Molins i Figuera Major, rep també una bona quantitat d'alumnes dels barris de Rocafonda i El Palau, barris nascuts amb la immigració de l'Estat i receptors ara de la nova immigració extracomunitària, en especial provinent del Marroc i de Llatinoamèrica. Així, el percentatge a l'institut d'alumnat immigrant arriba al 20 %, i la resta són els fills o néts de la immigració dels anys seixanta i setanta. La llengua catalana, com a llengua d'ús, hi és força absent.

Història de la biblioteca, dita també BIBLITIC (Biblioteca del Thos i Codina)

Quan arribà la reforma educativa i amb ella l'alumnat des de dotze anys al centre, la BIBLITIC era una aula amb uns armaris tancats amb clau, amb 900 volums, molts obsolets, dels quals només un 20 % eren en català, un registre i catalogacions fetes amb més bona voluntat que

46 Documentar-se i llegir: experiències escolars

coneixements, per part d'una professora que hi podia dedicar només una hora a la setmana. La utilització per part de l'alumnat era inexistent.

El consell escolar decidí fer una aposta ferma perquè la BBT fos un àmbit de suport acadèmic, de contacte amb la literatura i de difusió cultural. La pobresa de recursos –llibres de consulta, informàtica, etc.– en l'àmbit familiar i de veïnatge del nostre alumnat la feien imprescindible.

Dues professores assumírem, llavors, la coordinació de la BBT i les primeres tasques que ens proposàrem foren:

- potenciar la BBT en tots els seus aspectes;
- organitzar, millorar, registrar i catalogar informàticament tot el fons;
- buscar llibres arreu per enriquir i adequar el fons a les demandes;
- obrir-la al més aviat possible a l'alumnat en horari extraescolar;
- iniciar activitats de formació d'usuaris i d'animació a la lectura;
- signar un conveni amb Amic de Paper per tenir assessorament;
- contractar amb el suport de l'AMPA un becari de la Facultat de Biblioteconomia;
- demanar més recursos a l'IME de l'Ajuntament de Mataró;
- formar-nos més en l'àmbit de les BBT escolars;
- formar part del Grup Bibliomèdia del MRPC.

S'elaborà un projecte de desenvolupament a tres cursos vista que fou aprovat pel claustre i el consell escolar... i començàrem a treballar.

Al cap de pocs mesos de neteja, endreça i de treure molta pols, es pogué fer la presentació de la BBT al claustre i a l'alumnat i la seva inauguració. Un estudiant, becari, començà a entrar tot el fons al programa Pèrgam i a atendre els usuaris. L'assistència de nois i noies en els primers temps era poca, però anà augmentant, quan el professorat començà a programar treballs acadèmics, lectures recomanades, consultes a diccionaris, etc.

Ben aviat es constatà que l'alumnat amb més dèficits familiars de tipus cultural, lingüístic o social però que malda per tirar endavant els seus estudis malgrat les seves dificultats específiques, era el que, sense fer-ne cap esment, aprofitava més la BBT i ara segueix sent igual.

Foto: IES Thos i Codina. Mataró

A la BBT, el centre féu i fa una sòlida tasca d'igualtat d'oportunitats i d'interculturalitat.

S'ha procurat també des del primer moment que la BBT fos un espai d'apropament a la llengua catalana, tan poc present en l'àmbit familiar i de relació en el nostre àmbit social.

Començarem també un bon camí conjunt amb la direcció i la coordinadora de la BBT de l'IES Puig i Cadafalch, per als contactes amb l'Ajuntament i per ajudar-nos a millorar les nostres BBT. A partir de potenciar el Grup Bibliomèdia a la ciutat, en altres instituts hi hagué un cert interès per les BBT escolars; la nostra idea era arribar a fer un projecte de BBT escolars de ciutat, a la imatge del del Prat de Llobregat, on les escoles associades han aconseguit reformes i millores a les BBT escolars de primària i secundària.

No tinguérem tanta sort...; el Regidor d'Educació es comprometé només a donar a l'AMPA una subvenció anyal amb la finalitat que les

48 Documentar-se i llegir: experiències escolars

BBT dels nostres dos centres fossin «biblioteques obertes», és a dir, que la gent del veïnat hi pogués venir a llegir, consultar, fer préstecs, etc. Els dos instituts hi estiguérem plenament d'acord i adaptàrem els horaris i els fons (dins de les nostres possibilitats) per fer-los atractius a la gent dels nostres barris. Els contactes, reunions i col·laboracions amb les AV, el Centre Cívic i l'AMPA és un dels aspectes més interessants de tota aquesta experiència, ja que la sensació real de *fer entorn*, una expressió molt dita i poc realitzada, era profunda i molt enriquidora.

Al llarg dels 7 anys, la BIBLITIC ha anat creixent...; al primer becari, el substituïí una altra estudiant i després una altra, tots han treballat amb il·lusió en una experiència força inusual, que no ho hauria de ser gens.

De 900 llibres passàrem als 8.100 documents actuals, amb molta literatura juvenil, CD, vídeos, etc. Hem comprat llibres, ens n'han regalat de primera i segona mà, n'hem recollit d'escoles i de llibreries de vell, hem escrit i demanat a editorials, etc.

Fons i instal·lacions

- Tot el fons és al Pèrgam i els préstecs i el control de documents s'hi fan a través seu.
- Tenim vuit ordinadors (molt vellets, per cert) amb connexió a la xarxa. Aquest element, tot i tenir una normativa d'ús molt seriosa i restrictiva en alguns aspectes, és una dels que atrau més gent a la BBT.
- Tenim noves prestatgeries obertes i més adequades per a BBT, algunes les cercàrem per l'IES, però altres es compraren noves.
- L'aula, tot i ser lluminosa i còmoda, és molt petita i a l'institut no hi ha un altre espai per poder-hi traslladar la BBT. Caldria fer-hi obres per tenir-hi espai per a seccions d'informàtica, hemeroteca i per fer-la més accessible des del carrer.

Horari i serveis

- Fins al curs passat, i gràcies a les aportacions econòmiques de l'AMPA, es pogué obrir cada dia al matí a l'hora del pati i cada tarda de dilluns a divendres de 4 a 2/4 de 8. Hi havia assistència

de persones del barri, especialment gent gran i infants. Fins i tot pensarem fórmules per obrir els dissabtes al matí de cara als estudiants del barri. En horari lectiu, és una aula específica ben arreglada, adequada per a activitats de grup, CV, etc. L'horari postlectiu és per a tot el veïnat.

- Préstec de llibres i documents en altres suports, especialment en les lectures recomanades, en col·laboració intensa amb una part del professorat.
- Catàlegs i guies de lectura generals i específics. Servei d'obtenció de documents.
- Servei gratuït d'ordinadors, connexió i impressió de treballs.
- Orientació en els treballs acadèmics, sobretot en la consulta, en la informàtica i la presentació.
- Formació d'usuaris, també en col·laboració amb el professorat.
- Ser punt de distribució i recollida de llibres de la Biblioteca Pública Pompeu Fabra i col·laboració en activitats diverses de dinamització.
- Col·laboració amb escoles de primària de l'entorn, en donacions de llibres i assistència del seu alumnat a la nostra BBT.

Activitats participatives

- Auxiliars de la BIBLITIC. Són grups de nois i noies –generalment de 1r i 2n d'ESO– que reben una formació que va més enllà de la d'usuaris i que participen voluntàriament en el funcionament de la BBT.
- Activitats d'animació: Sessions de contes, de lectura de poemes, sessions amb Pep Duran, i altres autors, concursos de punts de llibre, tertúlies literàries, cinema, etc.
- Concurs de poesia Terenci Thos i Codina, adreçat a alumnes de primària i secundària dels barris veïns. Se'n pogué fer només una edició, però la participació fou d'uns 400 treballs literaris.
- Festa de la BBT: Una tarda màgica de diumenge del més d'abril, per Sant Jordi. Festa organitzada conjuntament amb les associacions de veïns i el centre cívic, on es lliuraren els premis del concurs de poesia.
- Implantació d'un Grup Bibliomèdia a Mataró, en relació amb el MEM i la FMRPC.
- Curset de 30 hores per a mestres responsables de BBT escolars.

Però...

Enguany el panorama és molt més trist...

Els esforços de tots aquests cursos, humans i econòmics, de la direcció, del professorat, de famílies i veïns i veïnes, no es poden mantenir per la poca ajuda externa de les administracions...

Per manca de recursos econòmics de l'AMPA, que no podia sostenir el que es pagava a la becària, ha calgut reduir l'horari d'obertura de la BBT només a dues hores, quatre tardes la setmana.

Per manca de disponibilitat horària del professorat no es podran continuar la majoria de les activitats participatives que es feien fins al curs passat.

Per manca de recursos econòmics –l'Ajuntament ja ens ha dit que no augmentarà la subvenció ni es comprometrà més a fons en el projecte– la BBT oberta, que necessitava unes millores físiques i de dotació econòmica, serà tan sols una petita BBT escolar.

Per manca fins ara de compromís del Departament d'Educació en les biblioteques escolars, aquesta BBT que somiava fer un petit servei cultural als seus barris s'haurà d'esperar a veure si el nou Govern entoma, per fi, seriosament aquest tema.

Perquè, en aquests anys...

Hem pogut aprendre que tota biblioteca escolar val la pena, a cada centre amb la seva especificitat; cada biblioteca és i ha de ser diferent, al servei del seu alumnat i del seu entorn.

Hem pogut copsar que en cada experiència d'aquest caire hi ha un grup de gent que malda per tirar endavant un projecte literari i cultural, deixant-hi temps, treballs, il·lusió i el desig de millorar el seu entorn, gent que no mereix ser ignorada per les administracions que sovint fan grans plantejaments de futur, però que no donen suport a petites realitats que, en el present, milloren i dignifiquen l'entorn humà.

Hem pogut entendre que la BBT és un espai exterior i interior ric i enriquidor, ampli i relaxat, exigent i tolerant, un espai on no hi ha diferències culturals ni socials, ni interferències nocives, on el contacte entre les persones i amb els llibres adquireix una nova i magnífica dimensió.

Hem pogut viure petits (o grans) moments de contacte amb nois i noies que abans no gaudien de la lectura i que, en contacte amb la BBT, han descobert un món nou de fantasia o de realitat, de poesia o de ciència, de treball o d'esplai i hem estat afortunades, treballant a la BBT i per la BBT, de tenir moments molt més intensos que els que se solen donar a les aules.

I encara algú dubta que cal ajudar amb totes les forces i amb recursos de tot ordre –econòmics, de personal, d'instal·lacions, de materials, d'informàtica, etc.– les biblioteques escolars? Algú dubta encara que no hagin de ser un servei al cor mateix dels centres educatius?

Parafrasejant el proverbi hindú del principi podríem dir que ...

*Una biblioteca oberta és mil cervells que ens parlen;
tancada, mil llibres que esperen;
oblidada, mil esperances foses;
destruïda, mil cors que no estimen.*

Una molt breu presentació dels molts usos i activitats de la biblioteca escolar per part dels professors i alumnes de secundària, a l'escola Pia de Granollers, tant en l'horari lectiu com fora d'ell.

Un espai multiús: la mediateca de l'Escola Pia de Granollers

**Lluís Baella
i Ambrós***

Cap del Projecte
Mediateca. Escola
Pia Granollers

Un cop d'ull a la situació actual

Falten 5 minuts perquè siguin les 7 de la tarda. És divendres i s'acaba el mes d'octubre. Despenjo el full d'Ús Setmanal de la Mediateca. M'entretinc a comptar els grups que hi han passat en aquests darrers cinc dies: 55. Representa una mitjana d'1,6 grups per cada hora d'obertura en horari escolar (podem acollir dos grups alhora). Sort que ve el cap de setmana i podrem recuperar forces!

La mediateca de l'Escola Pia de Granollers

La mediateca de l'Escola Pia de Granollers forma part del *Projecte Mediateca* del Secretariat de l'Escola Pia de Catalunya. Aquest secretariat coordina les divuit escoles de l'Escola Pia al Principat.

Com la resta de centres escolapis, el de Granollers és una escola privada concertada amb més de 1.600 alumnes repartits en dos edificis. Es tracta del centre escolar més gran del Vallès Oriental.

Des del secretariat s'entén que la mediateca és, a la vegada, un espai curricular, un espai físic i un espai metodològic:

* lluis.baella@escolapia.net

- Com a *espai curricular* significa la seva presència en els documents de gestió de l'escola: PEC (Projecte Educatiu de Centre), PAC (Projecte Anual de Centre), PCC (Projecte Curricular de Centre), etc. Aquests documents donen sentit a la mediateca i la fan present en el dia a dia del centre i en el treball d'alumnes i professors.
- Com a *espai físic* és el centre de recursos de l'escola.
- En el nostre cas, la mediateca es troba a l'edifici de secundària (a primària hi ha una biblioteca més centrada en la dinamització de la lectura). Està situada al primer pis, és de fàcil accés, cèntrica i amb gairebé 300 m² de superfície. Hi ha tres zones principals i ben diferenciades:
 - Una sala per treballar en grup: amb enciclopèdies i diccionaris a tocar de la mà.
 - El claustre: al seu voltant s'ordena el fons documental i s'utilitza sobretot com a espai d'estudi i treball individual.
 - La sala multimèdia: amb ordinadors (16 en total) i aparells audiovisuals (TV, vídeos, reproductors de DVD, etc.).
- Finalment, la mediateca com a *espai metodològic* és la posada en pràctica de les estratègies i metodologies d'aprenentatge que, sobretot a partir de la recerca, permetran als alumnes aprendre a pensar, aprendre a fer, aprendre a informar-se i aprendre a aprendre.

Una mica d'història

El primer cop que des del Secretariat es va començar a parlar del Projecte Mediateca va ser al juny de l'any 1998. No va ser fins al curs 1999-2000, però, que la mediateca de l'Escola Pia de Granollers va obrir les seves portes. Des d'aleshores fins ara el seu ús i també la diversitat d'aquesta utilització no ha fet sinó créixer. Si en aquell primer any de funcionament la mitjana d'ocupació va ser de 3,5 grups per dia, el curs passat (2003-04) va arribar als 7,6 grups diaris. I aquesta dada **només** fa referència a l'horari escolar (de 8 del matí a 5 de la tarda) i als grups que l'usen amb professor. Però el seu aprofitament és molt més ampli, tant en horari (cada dia de dilluns a divendres tenim obert fins a les 7 del vespre), com en formes de presència a la mediateca. Vegem-ho.

La mediateca: un espai multiús

Actualment, són molt poques les hores en què no hi ha cap grup a la mediateca o en què ningú passa pel seu espai a emprar o demanar algun material, servei, etc. Possiblement aquest sigui l'aspecte que més satisfacció proporciona a l'equip de mediatecaris: la presència gairebé constant i contínua d'usuaris.

Per cert, per al curs 2004-05 som cinc les persones que integrem aquest equip i ens encarreguem de tenir-la oberta i fer-la funcionar.

Tot i que, amb diferència, la presència de grups classe amb professor fent recerca documental és la modalitat d'ús de mediateca més important a la nostra escola, volem deixar constància d'altres usos que també considerem rellevants i significatius.

- *La recerca documental, la nostra raó de ser*

La majoria d'usos de la mediateca són de grups classe que vénen amb el professor a fer recerca documental (sovint combinada i complementada amb altres metodologies: treball cooperatiu, treballs per projectes, agrupaments flexibles, etc., etc.).

La recerca documental consisteix en un mètode actiu de recollida d'informació que, de manera integradora, tracta de:

- partir de la **necessitat** d'investigar sobre un tema;
- **seleccionar** la informació a partir de diferents mitjans i suports;
- **classificar** aquesta informació per mitjà de diferents tècniques (fitxes de contingut, esquemes, taules de doble entrada...);
- **estructurar** aquesta informació amb l'objectiu de construir nous coneixements.

La finalitat de tot plegat és que, en aquells cursos i unitats didàctiques de les diferents àrees curriculars que sigui possible, l'alumne esdevingui el protagonista del seu aprenentatge, i ho faci, a més, de manera engrescadora i motivant.

El repte està en el fet que el professorat participi d'aquest plantejament d'escola, l'assumeixi i esdevingui el promotor de la recer-

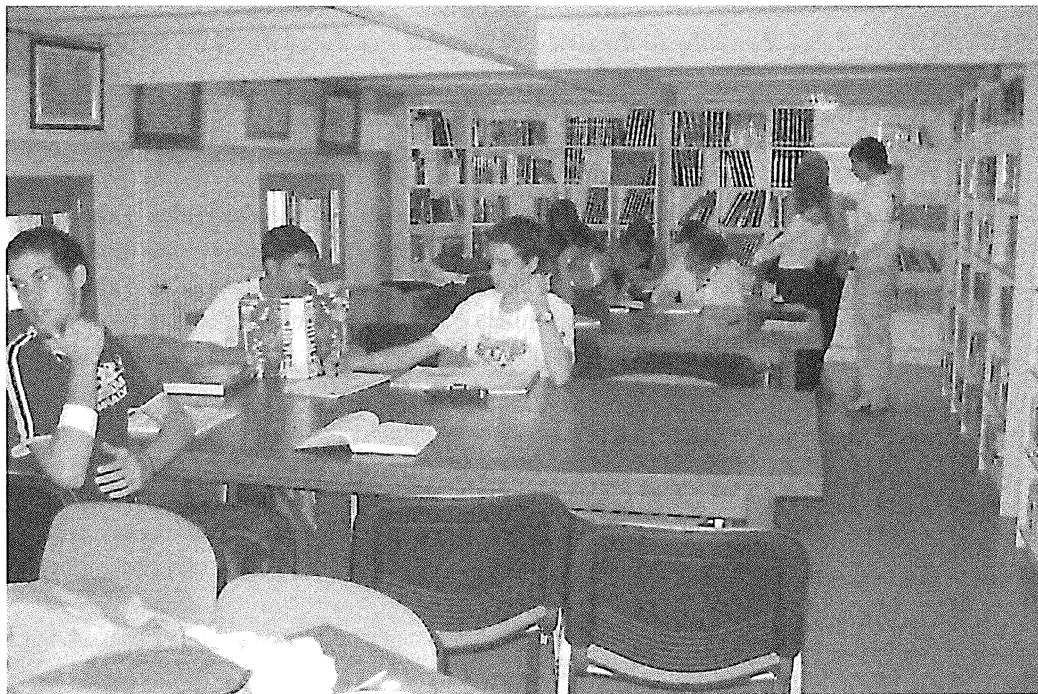

Foto: Escola Pia. Granollers

ca documental. El seu paper, aleshores, és el de mediar, orientar i guiar l'alumne, i no tant transmetre coneixements (es tracta de posar l'accent en l'aprendre per sobre l'ensenyar).

El paper del mediatecari, per la seva banda, consisteix a possibilitar que el professorat conegui i valori els avantatges educatius de la mediateca en general i la recerca documental en concret i la posi en pràctica. En aquest sentit, és important que el professor i el mediatecari treballin plegats, perquè el seu rol és donar suport i orientació al professorat (tant en el moment de dissenyar l'assistència a la mediateca com quan s'hi és), i a l'alumnat (quan fa la recerca).

- *Centre de recursos*

Com en qualsevol altra biblioteca escolar, alumnes i professors aprofiten el fons de la mediateca (llibres, vídeos, CD, internet, diaris, revistes, etc.) per obtenir la informació que necessiten. En aquest

56 Documentar-se i llegir: experiències escolars

sentit, és molt destacable la presència d'alumnes en horari extraescolar (els dilluns, dimarts i dijous, de 5 a 7 de la tarda, i els dimecres i divendres, de 3 a 7).

- *Alumnes sense professor*

Pot passar que el professor envii un o més alumnes a la mediateca per quedar-se a buscar un material o una informació concreta, o bé per demanar un llibre, vídeo, etc., i dur-lo a la classe. En el cas que siguin nombrosos els alumnes que es quedaran a la mediateca és millor parlar-ho prèviament amb el mediatecari per preveure l'espai i el fons que es necessitarà.

En aquest apartat volem destacar el gran nombre d'alumnes (de batxillerat) que aprofiten l'espai de la mediateca quan es queden sense classe perquè un professor no ha vingut. Quan això passava els primers anys, tothom sortia de l'escola. Ara es queden a la mediateca. Pensem que és significatiu.

- *Formació d'usuaris*

Cada principi de curs es preparen unes sessions específiques per tal que els alumnes de 1r i 3r d'ESO i 1r de batxillerat descobreixin o aprofundeixin en el coneixement que tenen de la mediateca. L'objectiu és fer-los progressivament autònoms en l'aprofitament dels seus recursos.

- *Grups de reforç*

El grups de reforç de l'escola són uns grans usuaris de la mediateca. Sobretot valoren la varietat de recursos i formats amb què comptem, així com la possibilitat d'agrupar-se de diferent manera i poder-se moure amb llibertat a l'hora de buscar informació.

- *Treballs per projectes a primària*

Des de la mediateca es participa en la dinamització dels diferents treballs per projectes que elaboren els alumnes de primària (el curs passat des de 3r fins a 6è).

- *Atencions individualitzades*

També són uns grans usuaris de la mediateca els professors que tenen alumnes amb atenció individualitzada. Se solen situar al voltant del claustre, perquè es tracta d'un espai tranquil, molt lluminós i amb el fons molt a l'abast.

- *Espai de lectura*

Aquest curs hem guardat unes franges horàries perquè els alumnes de 2n d'ESO vinguin a la mediateca a fer lectura. L'activitat s'emmarca en l'àrea de català.

- *Exposicions*

L'entrada de la mediateca s'aprofita com a zona d'exposicions, tant dels treballs fets pels alumnes com de les fotos que recullen els principals esdeveniments de l'escola.

- *Exalumnes*

Els exalumnes continuen tenint obertes les portes de la mediateca. A mesura que passa el temps són més els qui aprofiten el servei. Suposem que és perquè fa més anys que coneixen l'espai i els ha estat útil.

- *Reunions*

Alguns grups, com per exemple el consell de redacció de l'escola (s'encarrega de la revista escolar, etc.), han situat el seu espai de reunió setmanal a la mediateca.

- *Préstec de material*

Tot el fons de la mediateca es deixa en préstec, tant a professors com a alumnes. Només cal que ho diguin al responsable de la mediateca en aquell moment perquè prengui nota d'allò que s'agafa.

58 Documentar-se i llegir: experiències escolars

- *Editorials*

Les trobades amb els representants de les editorials tenen lloc a les taules de la mediateca.

Tanquem... amb les portes obertes

Són les 7 toques, hora de tancar. Abans d'anar-me'n, però, no puc evitar donar un cop d'ull al full de la programació de la propera setmana. Us en faig cinc cèntims? Millor: Veniu a conèixer-nos. Teniu les portes de la mediateca obertes.

Dues professores expliquen el recorregut que ha seguit la biblioteca del seu Institut, els avatars, esforços i col·laboracions diverses. En definitiva, un llarg i costós pelegrinatge.

La Biblioteca Escolar a l'IES Gabriel Ferrater

El nostre centre, l'IES Gabriel Ferrater de Reus, és un centre de secundària de quatre línies d'ESO i sis de batxillerat, ja que impartim la modalitat de batxillerat artístic al Baix Camp.

***Gemma
Alegria
Balbina
Garcia***

La història de la nostra biblioteca va començar ara fa deu anys, quan d'una manera precària vam aplegar diferents llibres que eren als departaments o a la sala de professors i vam començar a barallar-nos amb el programa Pèrgam, el qual aleshores era encara poc utilitzat.

Però si hem de parlar d'un començament seriós, hem de fer referència a l'any 1998, quan al març ens vam traslladar a l'edifici definitiu del centre de la ciutat. En el nou institut, la biblioteca està situada en una antiga església (la capella del Roser) i disposem de 450 m². És un espai emblemàtic i majestuós, de fet, potser una mica excessiu per a un centre d'ensenyament secundari, però també ens permet fer-hi altres activitats com exposicions, projecció de pel·lícules... Els llibres estan col·locats a les capelles laterals i hi caben més de cent persones a les catorze taules que ocupen la nau central. Evidentment, la majestuositat del lloc també té molts inconvenients: una il·luminació complicada, una sonoritat deficient..., per no parlar del fet que com que és el lloc central i el més gran es converteix cada dos per tres en aula polivalent.

Per començar el projecte d'una biblioteca a secundària cal plantejar-ho al claustre i comptar amb el suport del professorat.

60 Documentar-se i llegir: experiències escolars

- Vam començar aplegant els llibres que els seminaris van voler cedir per a la biblioteca. Això planteja un primer obstacle: els professors, en general, tenim un concepte una mica possessiu del llibre. Ens costa compartir-lo i de vegades impedim que alguns llibres estiguin a l'abast de l'alumne per por que desapareguin o siguin malmesos.
- També vam enviar cartes a editorials i institucions, al Departament de Cultura (fons genèric), explicant-los el nostre projecte. Fòrem escoltats i en aquell moment vam aconseguir força material.
- Un altre punt a recórrer va ser la biblioteca pública. Ens vam posar en contacte amb la de Tarragona, perquè Reus no en tenia aleshores, i ens van oferir la seva col·laboració i, fins i tot, ens van permetre escollir els llibres que volguéssim del fons descatalogat.

Llavors, l'encarregada de la biblioteca era una de nosaltres i hi dedicava tres hores de guàrdia, sempre insuficients tenint en compte que s'havia d'aprendre el funcionament del programa Pèrgam, com també les bases de la catalogació.

En un primer moment se sol caure en els errors de la falta d'experiència, sobretot de dos tipus:

- L'obsessió per aplegar tots els llibres possibles, sense fer-ne una selecció prèvia. Al començament, hom pensa que tots els llibres poden tenir utilitat i el criteri de selecció és poc rigorós. Contra aquest factor s'hi ha de lluitar sempre, perquè sovint la biblioteca rep donacions d'escàs interès, però de valor sentimental per a aquell que la cedeix.
- L'obsessió per la catalogació i les signatures. Es volen aprendre en poc temps les bases de la biblioteconomia, sense pensar que tot i que cal seguir la CDU, no cal dominar una tècnica complexa ni tampoc cal desplegar-ne totes les xifres i auxiliars, sinó més aviat seguir un criteri lògic d'ordenació, que sigui el que es trobarà en totes les biblioteques que després consultaran.

La bibliotecària

En aquests moments tenim un fons de 5.500 llibres, encara amb un fort desequilibri a favor dels llibres de lectura, malgrat el que aconsellen les normatives internacionals. També hi hem incorporat una videoteca amb un centenar de vídeos.

La coordinació, la portem nosaltres dues, a compte de dues hores de guàrdia, i hem aconseguit la col·laboració de l'AMPA del centre, que es fa càrrec de les despeses d'una auxiliar que fa les tasques de catalogació i atén la biblioteca els dilluns, dimarts i dijous, de 2/4 de 12 fins a 2/4 de 4. I així es poden cobrir les hores de menjador i esbarjo.

La catalogació dels llibres es fa seguint la CDU i amb el programa Pèrgam. A més de l'ordinador que gestiona el programa, els alumnes poden fer la cerca en un altre ordinador que té instal·lat el mateix programa. No fem servir fitxes manuals, però sí que continuem amb la fitxa de llibre i de préstec.

El repte pendent és la instal·lació d'uns quants ordinadors amb connexió a Internet, a disposició dels alumnes.

L'assistència hi és notable durant l'ESO, però a mesura que avancen els cursos, disminueixen els lectors: diuen que no tenen temps per llegir, que la lectura és una activitat de vacances, i puntualment vénen a la biblioteca a buscar algun llibre que el professor els ha recomanat o aquell que els solucioni un problema puntual. «Necessito un llibre que parli de les plantes de compostatge...» «Teniu res sobre el paper de la dona a la publicitat?» I s'estranyen de no trobar-hi allò que busquen. També és veritat que els alumnes de batxillerat fan horari intensiu de 2/4 de nou a les tres i l'única mitja hora de descans, la dediquen a xerrar i esmorzar amb els companys.

Com mantenim la biblioteca?

Les despeses de funcionament, les cobreix l'AMPA. El centre també hi destina un pressupost anual que es mou al voltant dels 600 euros. D'altra banda comptem amb una subvenció fixa de l'Ajuntament per a la compra d'alguns llibres en català. Una altra bona fórmula és adquirir material conjunt amb el pressupost de diferents departaments.

Pel que fa al criteri de les adquisicions, bàsicament ens assessorem amb els professors de cada matèria. De vegades són ells els que sol·liciten alguna compra específica; d'altres es fa a partir de les demandes de l'alumnat. Pel que fa a llibres de lectura, les editorials ens

62 Documentar-se i llegir: experiències escolars

en proporcionen, però també ens assessorem en revistes especialitzades, premsa, premis... (*Faristol, CLIJ, Protagonista jove, suplement...*).

Tots podem estar d'acord que la biblioteca escolar, entesa com un dipòsit de llibres, no té gaire sentit en una societat que anomenen del coneixement. Si l'escola ha d'esmerçar esforços en la formació de persones que sàpiguen localitzar, seleccionar i processar informació i que consolidin hàbits lectors en un país amb uns índexs baixíssims de lectura, sembla que una bona biblioteca-mediateca escolar sigui l'instrument més vàlid per aconseguir-ho.

Però també som conscients de les dificultats i la falta de mitjans dels centres públics de secundària, que, per no tenir, de vegades no tenen ni un espai digne. I tot i que sabem que el concepte de biblioteca és ja superat pel de mediateca i que això vol dir que, a més de llibres i revistes, hi hauria d'haver documents en suports variats audiovisuals, ordinadors connectats a Internet, espais acollidors per al treball tant individual com col·lectiu i personal especialitzat que s'encarregués de les tasques de gestió, això avui és pràcticament impossible sense el suport del Departament d'Educació i la formació del professorat.

Aquest tipus de mediateca origina unes despeses que un centre difícilment pot assumir, i el seu professorat té una escassa o nul·la preparació per gestionar-la. En definitiva, a secundària les actuals biblioteques funcionen una mica com una ONG, amb alguns professors que tenim aquesta dèria i que hi dediquem part del nostre temps.

Activitats

Considerem que la dinamització de la biblioteca ha de ser cosa de tots i no només d'aquells professors que temporalment la gestionen. És a dir, si els mateixos professors no la trobem necessària, difícilment la hi trobaran els alumnes. L'ideal fóra (i us confessem que nosaltres no hem aconseguit tirar-ho endavant) que la biblioteca-mediateca estigués inserida en el currículum de totes les àrees d'aprenentatge i que pogués existir una programació real que almenys a l'etapa de la secundària obligatòria marqués uns objectius per a cada curs que es poguessin treballar des de diverses àrees o des de les tutories.

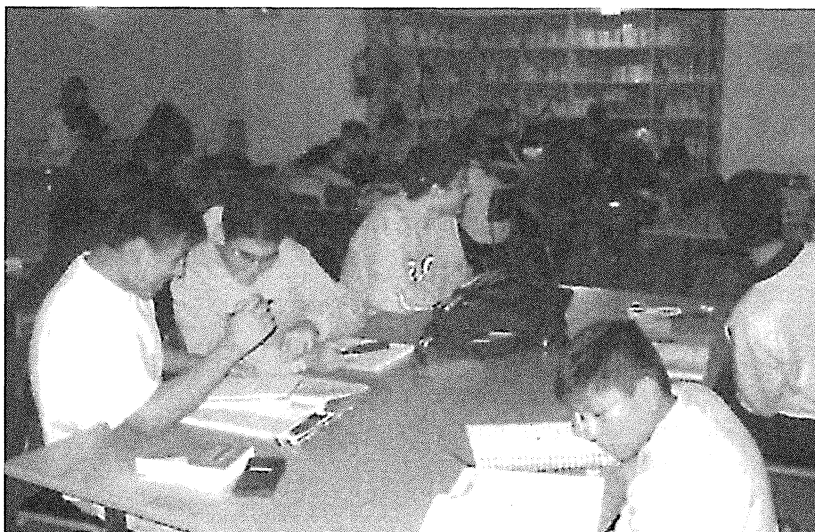

Foto: IES Gabriel Ferrater. Reus

Per fer això caldria programar una sèrie d'activitats al voltant de les **competències bàsiques** de naturalesa ben diversa que els alumnes haurien de dominar, entre les quals hem destacat particularment:

- Posseir uns hàbits lectors sòlids, versàtils i estratègics.
- Desenvolupar uns hàbits de treball intel·lectual que els permetin accedir, identificar i tractar la informació que necessitin.
- Conèixer i familiaritzar-se amb fonts informatives diverses.

Prenent en consideració el desenvolupament d'aquestes capacitats, hauríem d'organitzar les activitats al voltant de tres grans eixos:

- El desenvolupament del gust per la lectura.
- La recerca i el tractament de la informació.
- Els llibres i els altres suports, la biblioteca i la xarxa telemàtica.

Les activitats que portem a terme per intentar dinamitzar la biblioteca, les tenim articulades en tres blocs segons siguin:

- prioritàries;
- periòdiques;
- específiques.

64 Documentar-se i llegir: experiències escolars

L'activitat que considerem prioritària és aquella imprescindible per a tot alumne del nostre centre. La primera és *conèixer l'espai biblioteca i el seu funcionament*.

Anualment i a principi de curs es dedica una sessió de tutoria (1r d'ESO i 1r de batxillerat) a conèixer *in situ*, i amb l'ajut d'un tríptic, l'espai biblioteca, les normes, l'horari, el funcionament del préstec, el recorregut del llibre fins arribar al prestatge i les característiques bàsiques de la catalogació.

Aquesta tasca dóna bons resultats, l'alumne capta que el centre valora l'existència de la biblioteca i, a més, li facilita el coneixement del seu funcionament perquè posteriorment en pugui fer ús, i això repercuteixi positivament en la seva formació.

Les activitats periòdiques són les que es fan amb regularitat o esporàdicament, segons les circumstàncies, i intenten establir comunicació entre el lector i els esdeveniments de fets literaris.

Les dues activitats informatives per excel·lència són *la cartellera*, la qual està a l'entrada de la biblioteca i és on hi ha notícies d'interès divers: xerrades que es fan a la nostra ciutat, concursos literaris, comentaris de publicacions... i *el full de difusió de novetats*, que es reparteix als alumnes periòdicament a través de les tutories. Les novetats es col·loquen durant un temps a la taula expositora.

Aquest treball d'informació pretén provocar i mantenir encesa la curiositat lectora.

A l'apartat d'activitats específiques n'hi podem incloure una gran varietat, ja que hi caben totes aquelles activitats que s'han d'organitzar al voltant dels tres grans eixos.

Comentarem una experiència que vam portar a terme amb motiu de la celebració d'unes jornades culturals. Es titula: *Te'n contem tres: tria, escolta i passa-t'ho bé*.

Volíem acostar el nostre alumnat al món dels contes, activitat molt freqüent a primària, però que es fa cada vegada més inusual en cursos superiors.

El primer que ens vam plantejar era quin tipus de contes els llegíem: havien de ser curts, de temàtica diferent i que ens permetessin crear una ambientació estimulants. A més a més, calien uns lectors adequats, per això vam seleccionar alumnes que ens semblaven bons lectors i els vam demanar la col·laboració.

Després de llegir i rellegir diversos contes, en vam escollir tres i vam recrear espais ben diferenciats en tres capelles de la biblioteca:

- a. Una tenda àrab ens va permetre acostar-los al món de *Les mil i una nits*. Allí Sherezade els va llegir el conte d'*Abú Quir, Abú Sir*.
- b. Un despatx de detectius era l'ambientació adequada per llegir un conte de Jaume Fuster tret de *Les claus de vidre*. En aquest espai, els alumnes podien participar més perquè s'havien d'implicar en la resolució del cas.
- c. Un jardí presidit per un taronger amb tres taronges els permetia endinsar-se en la rondallística catalana i escoltar un dels contes més populars: *L'amor de les tres taronges*

Vam procurar que en tots els espais hi hagués uns referents literaris: concretament el llibre d'on havíem obtingut el text, altres llibres que es relacionessin amb la temàtica...

Els alumnes que volien entraven a la biblioteca, observaven els espais adaptats, se'ls preguntava quin era l'escollit i, quan es formava un grup, es començava la lectura.

L'assistència no hi va ser gaire nombrosa, perquè durant les jornades hi havia ofertes que seduïen més el públic (torneig de futbol, aeròbic, balls de saló, exposicions...) i per aquest motiu ens vam plantejar no clausurar l'exposició i establir-hi visites de tot el primer cicle d'ESO dins de l'horari lectiu, conscients que si volem ser promotors de lectura cal acostar els nostres alumnes a la literatura i als llibres.

Els resultats van ser prou satisfactoris: els permeties escoltar un conte i et demanaven poder passar pels altres dos racons.

Aquestes sessions va proporcionar-los un tast literari amb la possibilitat de descobrir móns nous, d'estimular el gust per la lectura i de desenvolupar el seu sentit crític.

Una circumstància personal d'una professora de física i química, entusiasta de l'ús educatiu de la biblioteca, fa que a l'IES Bernat Metge s'aconsegueixi una dinàmica global d'ús de la biblioteca del centre i el suport dels pares.

La vivificació d'una biblioteca

Roser

Balmanya

Professora de Física i Química de l'IES Bernat Metge (Bibliotecària per vocació)

La biblioteca de l'IES Bernat Metge era un lloc tranquil i agradable on hi havia molts llibres, revistes i recursos documentals que poca gent feia servir. L'any 1999, la junta del centre va tenir la bona idea de dedicar tot l'horari lectiu d'una professora en situació administrativa DAP (Disposició Addicional Primera) a la biblioteca.

No va passar gaire temps perquè es pogués constatar l'espectacular augment en el nombre d'usuaris i usuàries de la biblioteca i es va entrar en una dinàmica positiva. Com més hores estava oberta la biblioteca (es va arribar a obrir des de les 9h fins a les 19h), més alumnat hi anava, cosa que feia rendible la dedicació de més recursos humans i materials.

Es va passar d'uns 500 usuaris per curs a més de 5000 el curs 2002-2003. Així mateix, el fet de disposar d'una persona més com a responsable va permetre:

- Esporgar (donar de baixa tots els documents obsolets).
- La formació d'usuaris.
- L'elaboració de materials informatius (punts de llibre, díptics de novetats...).
- Convertir la biblioteca en mediateca (adquisició de dos ordinadors nous).
- Informatitzar el catàleg i el préstec.
- L'atenció individualitzada a tota la comunitat educativa (força alumnat venia a fer els deures cada tarda a la biblioteca).

- Confeccionar les etiquetes dels llibres per ordinador.
- Una nova retolació CDU (Classificació Decimal Universal).
- El projecte de la biblioteca.
- La formació del responsable de biblioteca (cursos L'Amic de Paper).
- Programar visites a les biblioteques públiques del barri.
- Animació a la lectura:
 - Lectura poètica pel grup de teatre del centre.
 - Lectura del *Quixot*.
 - Presentació d'un llibre.
 - Exposició sobre la figura de Bernat Metge

Totes aquestes activitats es reflectien en una augment considerable de la qualitat d'educació en el nostre centre, ja que això feia que l'alumnat que habitualment visitava la biblioteca millorés notablement el seu rendiment escolar.

Quan ja semblava que tot això era imparabile, es va donar la circumstància de la **no** renovació de DAP a la persona que s'hi dedicava i, per tant, es preveia que es podia tornar a la situació inicial d'una biblioteca poc utilitzada. La junta i l'AMPA van minimitzar el problema nomenant un monitor de biblioteca totes les tardes. Tot i així, la minva d'usuaris/usuàries va ser considerable.

Des d'aquí fem una crida als nostres governants perquè d'una vegada per sempre se solucioni el greu problema de les nostres biblioteques escolars, «les ventafocs» del sistema educatiu, ja que està demostrat que, si una biblioteca funciona, el seu entorn guanya qualitat educativa.

La biblioteca de l'IES Bernat Metge és un espai tranquil, lluminós i acollidor on es pot estudiar, llegir, fer recerques bibliogràfiques i gaudir d'activitats literàries. A més, està dotada d'un fons ampli de llibres i revistes que abraça totes les edats, temes i gèneres literaris.

Experiències de coordinació sobre les Biblioteques Escolars i els seus objectius

Dues mestres de la ZER La Parellada expliquen l'experiència de coordinació entre les escoles, sobre la tria de llibre de lectura i la posterior visita del seu autor com a element motivador.

ZER La Parellada

Rita Moncusí
Rosa Ollé

Som una Zona Escolar Rural, situada a la comarca de l'Alt Camp, província de Tarragona. La nostra ZER està formada per cinc escoles petites, geogràficament distants. Tenim cinc mestres especialistes itinerants que compartim.

Les escoles que formem la ZER són:

- CEIP Cabra del Camp (Cabra del Camp)
36 alumnes i 4 mestres
- CEIP Mare de Déu Esperança (Figuerola)
24 alumnes i 3 mestres
- CEIP Les Moreres (Les Pobles)
36 alumnes i 4 mestres
- CEIP Sant Miquel (Pla de Manlleu)
27 alumnes i 3 mestres
- CEIP Santa Magdalena (El Pont d'Armentera)
34 alumnes i 3 mestres

Hi ha un equip directiu de ZER, a part de les directores de cada escola. Cada quinze dies, ens trobem tots els mestres un dimecres a la tarda per fer claustres o reunions per cicles.

El nostre principi bàsic és que cada escola mantingui la seva identitat (organització, llibres, sortides.....), però fem, cada cop més, activitats conjuntes, tan lúdiques com pedagògiques; creiem que és molt bo que els nens es trobin amb altres de la seva edat, ja que de vegades en una escola només hi ha un o dos nens que fan el mateix curs.

Una de les activitats que fem com a ZER és el treball d'un llibre lligat amb la visita del seu autor/a.

Tot comença quan, des del Centre de Recursos Pedagògics de l'Alt Camp, al primer trimestre de curs ens proposen uns autors amb algunes de les seves obres.

En un dels claustres de ZER plantegem el tema i triem entre tots l'autor que volem que ens visiti aquell curs; després ens mirem les obres que se'ns proposen i, segons les seves característiques, escollim el llibre o llibres que treballarem.

De vegades agafem un llibre per a tots els nens i nenes des de P-3 fins a 6è, com és el cas de *La Rosa de Sant Jordi* de Joles Senell o *El bestiolari de la Clara* de Miquel Desclot.

Hi ha cops en què, del mateix autor –no cal dir-ho–, agafem un llibre per als nens i nenes de parvulari i cicle inicial i un altre llibre per als de cicle mitjà i cicle superior, com és el cas de l'autora Estrella Ramon, de qui vam treballar *Va la fada i s'enfada* amb els nens d'educació infantil i cicle inicial i *Rata Robinata pèls de tomata* amb els nens i nenes de cicle mitjà i superior.

Un cop s'ha escollit el llibre o llibres, es passa una nota als pares on es diuen els títols i el preu.

Comprem els llibres conjuntament. És important que cada nen o nena tingui el seu. A part dels llibres per als alumnes, se'n compra un per cada grup classe de la ZER.

Un cop tenim els llibres, comencem el treball, el qual podem dividir en dues parts:

a. Un treball *lliure*, és a dir cada grup classe de cada escola fa una

70 Documentar-se i llegir: experiències escolars

lectura individual, col·lectiva a classe, a casa.... i unes activitats d'expressió i comprensió, és a dir treballa el llibre com millor li sembla.

b. Després hi ha un treball *dirigit*: l'equip directiu de la ZER dona una pauta a cada escola del que ha de preparar amb la finalitat de fer un dossier on cada escola tindrà la seva part. Aquest dossier serà el que regalarem a l'autor el dia que ens visiti.

Segons el llibre, cada escola treballarà uns capítols concrets, un recull d'elements que van sortint al llarg de l'obra, una poesia, etc.

El dia esperat per tots és el dia que l'autor o autora ens visita. Aquest dia tots els nens i nenes de la ZER van a una de les escoles que en diem la Seu on anirà l'autor.

A mesura que van arribant els nens que, com ja he dit, són d'escoles força distants, van esmorzant. Un cop ja hi som tots i han esmorzat, els agrupem per cicles. Llavors fan unes activitats proposades d'un llibret, les quals estan relacionades amb el llibre que han llegit. Les activitats d'aquest llibret estan pensades d'acord amb el nivell de cada cicle i és l'equip directiu qui elabora cada un dels llibrets, amb un mateix disseny i procurant que hi surtin elements del llibre.

Aquest llibret d'activitats ve a ser com un repàs del llibre que tots els nens poden fer, ja que, en les seves escoles respectives, ja han fet el treball acurat del llibre. També cal dir que una de les activitats dels més grans sempre és que donin la seva opinió sobre el llibret.

Després, com que ja és l'hora de dinar, dinen i juguen fins que arriba l'autor/a.

Quan l'escriptor/a arriba, anem tots a una sala gran, on els explica coses i els nens li pregunten sobre la seva vida, la seva vocació, inspiració, parlen del llibre que han treballat i l'autor els anomena altres obres (val a dir que sabem del cert que molts nens després pel seu compte llegeixen aquestes altres obres). En acabar el col·loqui amb l'autor se li lliura el dossier conjunt que hem elaborat i tot seguit l'escriptor o escriptora signa tots els llibres dels nens.

Els nens tornen a casa amb el seu llibre signat per l'autor, el dos-

sier d'activitats que han fet sobre el llibre i, sobretot, amb la satisfacció d'haver conegut personalment aquella persona que ha aconseguit amb la seva obra fer-los passar unes bones estones llegint i gaudint.

Els mestres de la nostra ZER creiem en la importància de la lectura i any rere any veiem més clar que la visita d'un autor és un element motivador fantàstic, motiu pel qual animem des d'aquí les escoles que ho provin, perquè és molt interessant.

Per a qui interessi tenim el recull dels dossiers que hem preparat per als nens al llarg dels anys.

Explicació dels objectius i activitats que duen a terme els mestres bibliotecaris del Seminari de Coordinació de les Biblioteques Escolars del Baix Penedès.

Seminari de Coordinació de les Biblioteques Escolars del Baix Penedès

***M. Rosa Heras
i Juncosa***

El Seminari de Coordinació de les Biblioteques Escolars del Baix Penedès es va iniciar a partir d'una jornada de reflexió sobre les biblioteques escolars que es va celebrar a la seu de la Fundació Àngels Garriga de Mata el mes de maig de 2000. En copsar la necessitat que hi havia de més coneixements sobre diversos aspectes de la biblioteca escolar, alguns mestres, principalment de la comarca del Baix Penedès, varen demanar a Marta Mata que coordinés un curs d'orientació per al segon trimestre del curs 2000-01. El curs es va incloure en el Pla de Formació Permanent del Professorat i es feia cada quinze dies a l'escola pública Les Cometes de Llorenç del Penedès. Al llarg del curs es varen fer sortides per visitar biblioteques i es va acabar amb una visita a la biblioteca Curtó de Saifores. En acabar el curs es va decidir, també per la voluntat dels mestres bibliotecaris, continuar treballant en forma de seminari per al bon funcionament de la biblioteca escolar. Així ho vàrem fer i aquest cop les trobades es portaven a terme quinzenalment els dijous, de dos quarts de sis a dos quarts de nou, a la biblioteca Curtó de Saifores, seu de la Fundació Àngels Garriga de Mata.

Els cursos 2001-02, 2002-03 i 2003-04 hem continuat la nostra tasca per ajudar a millorar el funcionament de la biblioteca escolar en el format de seminari i hem treballat aspectes molt diversos. Naturalment, la primera cosa que vàrem fer va ser, per mitjà d'enquestes i visites, esbrinar la situació de les biblioteques de les escoles que participaven en el seminari. La dinàmica de treball partia d'uns

objectius inicials, però s'anava enriquint amb els interessos dels membres del seminari, actualitat, etc. El criteri que hem seguit al llarg d'aquests anys ha estat sempre encaminat a aconseguir que la biblioteca/mediateca escolar sigui el suport central del projecte educatiu de l'escola. Aquesta nova biblioteca ha de fer possible que els nens i les nenes dominin tots els llenguatges per així poder fer recerca amb tots els suports que ens proporcionen les noves tecnologies juntament amb les tradicionals. Amb aquesta idea, alguns del participants del nostre seminari varen ser demanats per assessorar un curs semblant a les comarques del Montsià i de la Conca de Barberà.

El 29 de novembre del 2003, després de tres cursos de trobar-nos en format de seminari, vàrem considerar que era el moment d'organitzar una segona jornada. Aquesta vegada, la reflexió anava adreçada a la relació entre les biblioteques escolars i les públiques, ja que vàiem que calia una coordinació entre aquestes dues institucions. Per a aquesta ocasió, el seminari va iniciar un estudi de les biblioteques, escolars, públiques i punts de lectura, que hi havia a la comarca del Baix Penedès. Per fer aquest recull vàrem comptar amb diferents suports de treball i econòmic; el CRP i el Consell Comarcal del Baix

74 Documentar-se i llegir: experiències escolars

Penedès, l'Ajuntament del Vendrell i, molt especialment, la Caixa de Catalunya. El dia de la jornada es va lliurar a cada participant un exemplar del recull documental provisional amb el compromís del seminari de completar-lo i enviar-ne un exemplar a tots els estaments que hi ha reflectits en l'estudi, als ajuntaments de la comarca i a tots els CRP de Catalunya.

La jornada de reflexió sobre la Coordinació de les Biblioteques Escolars i Públiques va generar noves propostes per part del responsable del Pla de Formació Permanent del Professorat, el qual, en veure l'interès que generava el tema de la biblioteca, els més de cent assistents d'arreu de Catalunya i la qualitat del treball presentat, posava el Seminari de Coordinació de les Biblioteques del Baix Penedès com a model a seguir i li encarregava, juntament amb el CRP del Baix Penedès, l'impuls de l'organització de jornades semblants a altres comarques tarragonines per iniciar-hi un seminari de reflexió sobre la biblioteca escolar. La proposta va tenir ressò i vam ajudar a organitzar una jornada el 20 de març de 2004 a Falset, i una altra els dies 8 i 9 de setembre del mateix any a Valls. Cal dir que els CRP de la comarca del Priorat i del Baix Camp varen ser els organitzadors de les dues jornades i sabem que, concretament a la comarca del Baix Camp, s'ha iniciat un seminari de treball sobre les biblioteques escolars.

Per acabar direm que al llarg de les trobades, cursos i jornades que s'han fet hem tingut la sort de comptar amb persones molt qualificades que han actuat d'assessors en una o més sessions. Tot seguit fem una llista dels assessors que han passat pel seminari amb el títol del tema del qual han parlat, agrupats per temàtiques:

Aspectes generals

- *Assumpció Lisson*, Organització de la Biblioteca i Projecte Pedagògic de centre.
- *Cecília Lladó*, El Projecte de Biblioteca en un centre de primària.
- *Montserrat Gabarró*, La Biblioteca Escolar i el Projecte Educatiu.
- *Maria Anglada* i *Manel Belda*, Organització i dinamització de la Bib. en un IES.
- *Josep Guix* i *Carles Aulí*, Organització d'una biblioteca especialitzada en un IES.

Foto: Biblioteca Curtó. Fundació Àngels Garriga. Saifores

- *Sílvia Solé*, Aspectes generals d'organització i dinamització de la Biblioteca Escolar.

Lectoescritura:

- *Ramon Canals*, Proves de rapidesa i comprensió de la lectura.
- *Rosa Artigal* i *Rosa M. Vilaseca*, Estratègies d'aprenentatge de la lectoescriptura.
- *Agustí Lleyda* i *Imma Cortina*, Aprenentatge de la lectoescriptura, organització.

Dinamització:

- *Jaume Centelles*, Animació a la lectura, formació d'usuaris, relació amb les famílies.
- *Mercè Escardó*, Relació Biblioteca Pública i Biblioteca Escolar, dinamització.
- *Lola Casas*, Dinamització de la lectura, treball d'autor.
- *Pep Duran*, Traginer de contes.

76 Documentar-se i llegir: experiències escolars

Creativitat:

- *Ramon Besora*, Lectoescriptura i creativitat.
- *Montserrat Bundó*, La poesia a l'escola (treball conjunt CRP, escola, biblioteca pública).
- *Imma Colomer*, Pautes per treballar la poesia i el teatre a l'escola.
- *Alicia Ferrer*, L'expressió plàstica en relació amb la Biblioteca Escolar.

Llibres, contes:

- *Concepció Martínez*, Bibliografia recomanada en una biblioteca escolar.
- *Àngels Ollé*, Reflexió sobre els contes i dinamització de la lectura.
- *Teresa Duran*, Anàlisi d'il·lustracions de contes, relació entre imatges i text.
- *Amàlia Ramoneda*, Criteris de selecció per valorar la qualitat d'un llibre.
- *Roser Ros*, Característiques i tipologies de contes, actitud del narrador...

Aspectes tècnics

- *Carme Homs* i *Pau Raga*, Funcionament del Programa *Pèrgam*, recerca d'internet.
- *Mariam Minguillón* i *Joan Canet*, Millores del programa *Pèrgam*, portals d'internet.
- *Alex Cosials* i *Olga Serra*, Projectes, estudis, selecció de llibres (L'Amic de Paper).

Seminari de Coordinació de la Biblioteca Escolar

Experiència de coordinació, tant pels temes d'organització com de dinamització, de les biblioteques escolars i les municipals d'alguns municipis del Baix Llobregat, impulsada pel Centre de Recursos Pedagògics Baix Llobregat-6, en el marc del Pla de Formació de Zona.

«Creació d'un món d'emocions»: Les biblioteques escolars de la comunitat d'aprenentatge del delta mitjà del Llobregat

El programa «Creació d'un món d'emocions» sorgeix de la necessitat de coordinació de les biblioteques escolars de la Comunitat d'aprenentatge del delta mitjà del Llobregat, demarcació que coincideix amb l'àmbit territorial del Centre de Recursos Pedagògics Baix Llobregat-6 (CRP) i l'Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica B-39 i que abasta set poblacions: Sant Vicenç dels Horts, Torrelles de Llobregat, Cervelló, Vallirana, Corbera de Llobregat, la Palma de Cervelló i Pallejà.

La Comunitat d'aprenentatge del delta mitjà del Llobregat és formada pel conjunt d'agents que cooperen per a la millora qualitativa de l'educació formal i no formal de l'esmentada demarcació i es malda per fer-ho d'una manera integrada, participativa i continuada.

Jordi Dolcet

Llaveria

CRP Baix
Llobregat-6

Helena

Larreula

Senan

ICE de la UB

Antoni Moga

Ferrés

CRP Baix
Llobregat-6

Inicis del projecte i desplegament del programa

Cal cercar-los en la creació d'un grup de treball el curs 2002-03, format per representants de cinc escoles d'educació infantil i primària, un centre d'educació secundària i el CRP. Aquest grup té, entre d'altres objectius, el d'analitzar el seu estat, unificar els criteris per a una millora del seu funcionament, elaborar un recull de les activitats d'animació i dinamització de la lectura que de manera ordinària es fan

78 Documentar-se i llegir: experiències escolars

als centres i, finalment, traçar unes línies mestres per a l'elaboració dels projectes específics.

La primera intervenció va ser formular una enquesta per diagnosticar la situació i el funcionament de les biblioteques escolars de la demarcació. Amb aquesta acció es va obtenir informació sobre l'estat del fons bibliogràfic, la catalogació i l'ordenació física de la biblioteca, la descripció del fons documental, els equipaments i el mobiliari, l'horari, el préstec, el perfil de la persona responsable, la composició de la comissió de la biblioteca, l'organització d'activitats, l'elaboració de materials, el pressupost i la relació amb la biblioteca pública de la població. Alhora, va permetre elaborar el repertori d'objectius a abordar en primer terme, establir mecanismes d'optimització dels recursos existents i l'obtenció de nous, i determinar la potencialitat de canvi que convindria implementar en fases graduals.

Paral·lelament, es va elaborar una base de dades amb les activitats de dinamització de cada biblioteca escolar i d'animació a la lectura que d'una manera ordinària es fan a cada centre docent.

A partir del buidatge de l'enquesta i al llarg del curs 2002-03, es va redactar el projecte on es recollien els eixos bàsics d'actuació que es van agrupar en aquests dos àmbits tècnics:

- **Organització:** de l'espai, de la tipologia de documents, la catalogació, els recursos materials, els recursos humans, l'accés als serveis i als fons.
- **Dinamització:** elaboració d'una programació específica de biblioteca, animació a la lectura i a l'escriptura, accés a diferents fonts d'informació, formació dels usuaris, dinamització cultural...

I en aquests tres nivells d'intervenció:

1. **General.** Bàsic per a la creació d'una xarxa de biblioteques escolars en el context de la Comunitat d'aprenentatge. Exposició de la seva justificació, els objectius, les activitats, la detecció de les necessitats i el pressupost general.
2. **Local.** Creació d'una comissió de biblioteca local per analitzar les situacions segons les especificitats de cada localitat de la Comunitat d'aprenentatge i planificació d'activitats.

3. **Escolar.** Implementació, a partir de la situació específica inicial de cada escola, d'objectius renovadors que es nodreixin del treball en xarxa intercentres.

El curs 2003-04, el grup de treball es va reconvertir en un Seminari de coordinació en el marc del Pla de formació de la demarcació del CRP Baix Llobregat-6 amb la participació directa d'onze centres (nou CEIP, un IES i el CRP), corresponents a quatre poblacions. La seva dinàmica de funcionament es basa en trobades de coordinació periòdiques durant el curs escolar, on es desenvolupen aspectes comuns apuntats en el projecte.¹

La coordinació de les activitats

En aquestes sessions es desenvolupen els objectius assenyalats en el projecte del programa, amb el treball simultani dels aspectes relacionats, per una banda, amb l'organització i la gestió i, per l'altra, amb l'animació a la lectura i l'escriptura.

Una de les principals preocupacions és aconseguir la cohesió del grup i establir les sinergies necessàries per consolidar les propostes com una línia de treball de servei a la comunitat amb mesures que van des de les simbòliques, com l'adopció d'una mascota representativa i l'impuls d'una mascota pròpia (identificatiu gràfic) per a cada biblioteca escolar, fins a les de caràcter més institucional com subscriure el projecte general per integrar-lo en els projectes de cada centre participant.

Les reunions de coordinació es fan **descentralitzades**: es visiten les biblioteques dels centres presents en el seminari. Això permet disposar del coneixement directe de la situació en què es trobaven les biblioteques escolars, i una part de la sessió s'aprofitava per donar idees *in situ* sobre l'organització de l'espai i l'esporgada del fons. Les

1. Els centres participants són: CEIP Joan Juncadella, CEIP Sant Josep, CEIP Sant Antoni, CEIP Sant Jordi, CEIP La Guàrdia, CEIP Mare de Déu del Rocío, IES Gabriela Mistral, CRP Baix Llobregat-6 de Sant Vicenç dels Horts, CEIP Sant Martí de Torrelles de Llobregat, CEIP Santa Maria de Cervelló, CEIP Josep Pla de Sant Andreu de la Barca.

sessions més tècniques relacionades amb l'organització i la gestió s'entomen directament des del CRP, especialment les relacionades amb els procediments d'informatització i sobre la CDU. En concret, en matèria classificatòria, es va elaborar un document específic: «La Classificació Decimal Universal per a la biblioteca d'una escola d'Educació infantil i primària» que es pot consultar a «reporteducació»,² on s'aporten unes orientacions bàsiques de la CDU per a l'organització d'una biblioteca escolar que té en compte les característiques dels llibres que hi sovintegen.³ Aquest document es complementa amb el disseny de deu dibuixos al·lusius a les àrees del saber compendrades a la Classificació Decimal Universal (CDU). D'aquests dibuixos, se'n van distribuir còpies per als membres del grup perquè les col·loquessin a la seva biblioteca escolar i a través d'un enllaç telemàtic són accessibles per a la seva reproducció.

En paral·lel, les actuacions en el camp de l'organització i la gestió, disposen de sessions dedicades a l'*animació a la lectura i l'escriptura* i tenen com a finalitat el recull de propostes d'activitats, idees, instruments, jocs i altres recursos per redactar una programació específica relacionada amb el treball a la biblioteca i adreçada a les diferents etapes: infantil, primària i secundària.

En relació amb altres agents de la Comunitat d'aprenentatge, es pot destacar l'experiència de *cooperació* entre l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts, les sales de lectura municipals i el Centre de Recursos Pedagògics Baix Llobregat-6, per presentar a les escoles de la ciutat l'activitat «Coneguem les biblioteques municipals».⁴ El vessant comunitari es va complementar amb sessions informatives destinades a representants de les associacions de mares i pares d'alumnat sobre l'aproximació a l'ús educatiu de les tecnologies de la informació i la

2. Portal de la Comunitat d'aprenentatge del delta mitjà del Llobregat, produït pel CRP Baix Llobregat-6, concretament a l'adreça <http://www.xtec.es/crp-baixllobregat6/mesv/cdu.htm>

3. De tot el que fa referència a la catalogació dels fons de les BE, a partir del curs 2004-05 se'n fa càrrec un estudiant de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, gràcies a un conveni signat entre aquesta Facultat i el CRP Baix Llobregat-6 i a un ajut concedit per la Fundació Propedagògic.

4. Històricament, Sant Vicenç dels Horts ha estat una ciutat amb una preocupant manca infraestructural. En parlar de biblioteques municipals es fa referència a dues sales de lectura pertanyents antany a dues caixes d'estalvis i que han estat

Foto: Biblioteca infantil i juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

comunicació, on es van tractar aspectes sobre la potencialitat educativa d'Internet, les tècniques bàsiques d'obtenció i tractament de la informació, l'ús i abús de la xarxa i les mesures preventives i de seguretat. Aquestes activitats tenen garantida la seva continuïtat amb la integració en el pla de dinàmica educativa i s'ampliaran al conjunt de mitjans de comunicació social.

Un altre aspecte a destacar és el vessant formatiu extern. S'ha comptat amb l'assessorament de Jaume Centelles i de l'escriptora

tutelades per l'Ajuntament d'ençà que les dues entitats financeres van deixar de donar-hi suport a través de la seva «obra social». A la fi, per a l'any 2006 és previst que Sant Vicenç dels Horts pugui disposar d'una biblioteca central a partir d'un projecte mancomunat entre l'Ajuntament, el Departament de Cultura i la Diputació de Barcelona.

Elena O'Callaghan. I en el marc del Pla de formació continuada de la demarcació del CRP Baix Llobregat-6 es planifiquen conferències relacionades amb la temàtica, com les del curs 2004-05 de Màrius Serra amb una aproximació als hàbits lectors com a font de plaer, o la de Roser Ros que, amb «L'art d'explicar contes: la narració oral en l'ofici de mestre», ens presenta diverses tècniques i una selecció de recursos narratius per motivar una audiència infantil. Es complementa també l'oferta formativa amb un taller d'escriptura amb l'objectiu de reflexionar i practicar al voltant de l'escriptura creativa i, d'una manera específica, a l'entorn de la narrativa i de l'assaig pedagògic.

L'espai web

Des d'un bon començament, el grup ha apostat pels *avantatges comunicacionals d'Internet*. Es va crear un apartat específic de biblioteques escolars⁵ a «reporteducació»,⁶ el portal de la Comunitat d'aprenentatge. En aquest portal, a banda de comptar amb els espais bàsics d'interacció, s'informa sobre aspectes relacionats amb l'actualitat cultural i educativa general, la més específica de la Comunitat d'aprenentatge, i s'elaboren, editen i s'indiquen continguts sobre formació continuada i documentació pedagògica, i es produeixen publicacions en format digital.

Així, doncs, la secció de biblioteques escolars, integrada a l'espai «Comunitat de reporteducació», es divideix en dues subseccions. A la primera, s'hi especifiquen els aspectes relacionats amb la dinàmica general de les biblioteques escolars i públiques de la Comunitat d'aprenentatge. Cal destacar-ne l'aula virtual: un espai d'accés restringit on els membres del grup troben totes aquelles informacions necessàries per a la bona dinàmica de treball: adreces de correu-e, les actes de les sessions, la documentació interna generada pel grup, els materials i documents de suport i l'accés a espais d'informació i comunicació compartida presents a la XTEC (correu web, la missatgeria instantània i l'educampus).

5. <http://www.xtec.es/crp-baixllobregat6/bibliotecaescolar.html>

6. <http://www.xtec.es/crp-baixllobregat6>

La segona és un directori d'adreces d'Internet relacionades amb les biblioteques escolars i l'animació a la lectura i l'escriptura organitzades per temàtiques: documentació, experiències, catàlegs i directoris de llibres infantils i juvenils, lectures infantils i juvenils presents a la xarxa per ser llegides en línia i entitats i institucions d'interès.

Avaluació del programa

La dinàmica de treball i els resultats obtinguts segueixen un procés avaluatiu on s'identifica, en un informe final de caràcter analític, aquest conjunt d'objectes:

- a. Els *fets*: conjunt de dades empíriques.
- b. El *significat* de les dades: les interpretacions i també les interrelacions, les causes i els seus raonaments.
- c. Les *valoracions*: els judicis que es fan sobre els fets i el grau d'assoliment del que s'ha projectat.
- d. Les *recomanacions*: continuïtat de determinades propostes, elements pal·liatius i mesures de millora.

Perspectives de futur i consideracions finals

Un dels principals reptes immediats és fer extensiva la representació compartida de les línies d'actuació a tots els centres educatius de la Comunitat amb l'ampliació de la xarxa i amb la possibilitat de mancomunar al màxim possible les accions i els seus resultats. I, en paral·lel, aconseguir establir vincles més sòlids amb l'entorn escolar i amb l'educació no formal amb l'aplicació de mecanismes propers als de l'aprenentatge-servei.⁷

7. «L'aprenentatge-servei és un antídoto essencial per a un món cada cop més aïllat de la realitat virtual i simulada que els nens experimenten a l'aula i a la llar davant el televisor o l'ordinador. Aportar als joves una oportunitat per a una participació més directa en la comunitat els ajuda a desenvolupar el sentit de la responsabilitat i la solvència personal, estimula l'autoestima i el lideratge i, sobretot, permet que creixin i aflorin la creativitat, la iniciativa i l'empatia.» [RIFKIN, Jeremy. «Rethinking the Mission of American Education. Preparing the Next Generation for the Civil Society». *Education Week*. 31 de gener de 1996, pàg. 33]

Les biblioteques escolars han de ser el centre de recursos de les escoles. Adonar-se del paper que han de tenir en la dinàmica general del centre ens pot portar a una adaptació efectiva dels centres educatius a la societat del coneixement. Les biblioteques escolars no són només el lloc on trobar un document, una dada per a la recerca, una peça musical, un llibre d'aventures..., han de ser, també, un espai acollidor i, sobretot, un referent per a tota la Comunitat d'aprenentatge. Perquè això es pugui aconseguir han de tenir caliu i atractiu, tant per a l'alumnat com per al professorat, sense oblidar l'entorn format per les famílies i el bagatge que poden aportar els exalumnes.

Si les biblioteques escolars poden considerar-se el centre de recursos d'una escola, a una escala més general podem dir que la biblioteca central d'una localitat (districte, comarca, segons el cas) és el centre de recursos d'aquesta demarcació. En aquest sentit, si es donen les condicions oportunes, podria resultar obvi que un CRP integrés la seva estructura organitzativa i la seva dinàmica de treball en el marc de la biblioteca central.

A Sant Vicenç dels Horts, aquesta iniciativa comptava amb un principi d'acord entre el Centre de Recursos Baix Llobregat-6 i tots els partits de tradició democràtica de la localitat (tant en el govern municipal com en l'oposició), en vistes a la inauguració de la biblioteca central el 2006.

Aquesta iniciativa –que també es veia factible en fòrums consultius sobre biblioteques escolars i en organismes relacionats amb la gestió de les biblioteques públiques de la mateixa administració catalana– no es constrenyia pas a programes de dinamització lectora, sinó a una nova forma d'interpretar la gestió del coneixement i dels recursos educatius –humans i materials– a partir de les sinergies que podria generar el compartir una infraestructura que comptarà amb un auditori i un espai per a exposicions, una sala multimèdia, una planta de lectura infantil i juvenil i una de generalista. Tanmateix, sembla que la iniciativa no reeixirà, de moment, com a conseqüència de l'aplicació d'una nova estructura organitzativa dels serveis educatius del Departament d'Educació que anteposa l'harmonització orgànica a les dinàmiques funcionals de caràcter transversal i a la interpretació sistèmica d'un determinat entorn socioeducatiu.

Pel que fa a les properes evolucions del seminari de coordinació de biblioteca escolar, els principals eixos d'intervenció són: l'ampliació de la programació específica de biblioteca, l'elaboració de guies de lectura, els comentaris i crítiques de llibres i altres aspectes artístics (música, pintura...), les propostes lectores, les normes de recerca, l'aprenentatge de les tècniques literàries, el millor aprofitament de les tecnologies de la informació i la comunicació, el tracte directe amb autors i il·lustrador, etc. I per aconseguir-ho ens cal, com fins ara, ajuntar esforços i amplificar la xarxa de comunicació.

Pla de Biblioteques d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona

Terminat el treball de l'equip de treball de l'Àrea de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

El treball ha estat desenvolupat pel Departament de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

El treball ha estat desenvolupat pel Departament de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

El treball ha estat desenvolupat pel Departament de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

El treball ha estat desenvolupat pel Departament de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

El treball ha estat desenvolupat pel Departament de Biblioteca Escolar i de Recerca i Recreació de l'Ajuntament de Barcelona

L'autora, responsable del programa de Biblioteques de les escoles municipals de Barcelona, dona la seva opinió sobre la feina feta en el pla municipal de biblioteques i sobre la situació en què es troben les biblioteques escolars municipals.

Pla de Biblioteques Escolars de l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona

*Roser
Colomer
Surós*

Tenim coneixement del Pla de Biblioteques escolars a Barcelona, quan es va començar i per què?

Aquest Pla parteix de l'encàrrec que es va fer a l'Institut d'Educació en el marc de la I Comissió de Lectura Pública el juny de 1999. Tanmateix, val a dir que en anteriors etapes des de l'IMEB s'havien dut a terme accions de formació i assessorament per a les persones responsables de la biblioteca de les escoles municipals.

Contestant al per què, cal dir que a la Comissió de Lectura Pública es va posar de manifest que les biblioteques escolars són la ventafocs del sistema de lectura i que no es disposava de dades actualitzades de la situació.

Quines accions es van emprendre?

En primer lloc, es van encarregar dos estudis: l'un sobre les biblioteques als IES de la ciutat —el qual va fer la Facultat de Biblioteconomia i Documentació— i l'altre sobre les biblioteques als CEIP dels districtes de Sants-Montjuïc i Sant Andreu, que es va fer des dels CRP de cada un d'aquests districtes.

No es van veure diferències significatives entre els CEIP i els IES. Més que donar dades, cosa que pot ser molt farragosa i en tot cas les

podem facilitar a qualsevol persona o institució que hi estigui interessada, crec que podem aportar algunes conclusions:

- No es detecten diferències entre els districtes però sí, i notables, entre els centres.
- La biblioteca no és vista com una necessitat pels centres educatius i no la situen en un lloc preferent entre les prioritats.
- Una part important del funcionament de les biblioteques és assumida per les associacions de mares i pares.
- La biblioteca resta al marge de les innovacions tecnològiques.
- Les dedicacions del professorat no són suficients o bé són inexistents.
- La dotació de materials és escassa i poc apropiada.

Com veiem, el panorama no és gens afalagador i l'aplicació de la LOGSE no ha contribuït a la millora.

En relació amb els centres, què se'ls ha ofert?

Aquí hem de fer una distinció. Una cosa són els centres públics i l'altra els de titularitat municipal. Pel que fa als primers, des dels CRP s'ha constituït un grup anomenat Nucli de Biblioteques format per tres persones encarregades d'atendre les demandes que se'ls facin. Pel que fa als centres municipals de primària i secundària hi ha un paquet més ampli que té la vessant de recursos humans i recursos tecnològics.

Ens ho podeu concretar més?

Comencem, doncs, per les persones. L'ajut es va iniciar el curs 2001-02 als CEIPSM de Sant Andreu i Sants-Montjuïc. Una persona mestra i bibliotecària anava un dia sencer a la setmana a cada centre. Per part del centre, els vam demanar que hi possessin una persona amb una dedicació mínima de cinc hores a la setmana (aquí hem patit). A partir d'aquest moment, la persona itinerant va establir un diagnòstic inicial de cada biblioteca (sobre infraestructura, recursos humans, fons, serveis i dinamització, recursos econòmics..) i aleshores feia propostes de millora de cada un dels aspectes assenyalats. La direcció

88 Documentar-se i llegir: experiències escolars

del centre decidia, d'acord amb les possibilitats reals, quantes propostes de millora podia assumir i així es configurava l'anomenat *compromís del centre*. Aquest document ha estat la nostra carta de navegació de cada lloc i alhora l'instrument que ens ha servit per fer l'avaluació al final de curs.

El curs següent, 2002-03, s'hi van afegir quatre CEIPSM i cinc IESM i vam passar a tenir tres persones itinerants: dues mestres i una bibliotecària. Actualment tenim al Pla quinze CEIPSM i deu IESM. Naturalment, això ha fet que els centres inicials tinguessin una ajuda mensual en lloc de setmanal.

El resultat d'aquest treball és molt valorat pels centres i creiem que ha estat un element fonamental de l'èxit del Pla.

L'alumnat disposa d'unes biblioteques en condicions pel que fa als espais, fons i organització. El professorat se sent satisfet i autònom de poder oferir una biblioteca adequada als usos actuals.

L'altra pilar és el tecnològic. S'ha dotat els centres d'un PC, una impressora de codi de barres, un lector òptic i l'aplicació informàtica (Absys). Sense estendre'ns en aquest aspecte, el que podem dir és que s'ha pogut aplicar aquesta tecnologia perquè l'IMEB té el Centre de Documentació Artur Martorell i l'eina informàtica mateixa comporta el treball cooperatiu entre totes les biblioteques.

Cada escola té el seu catàleg o hi ha un catàleg col·lectiu?

Aquest programa ens permet treballar en un catàleg col·lectiu sota la guia documental del CDAM i així se'n garanteix la coherència.

Totes les escoles tenen la mateixa dedicació a la biblioteca?

No, ni de bon tros. Ens movem amb unes franges molt diverses. A primària, tenim entre cinc i deu hores per a gestió interna. Aquí el que hem assegurat és l'autonomia de cada tutor o tutora per anar a la

Foto: Roser Colomer. Cap del servei de formació i recursos

biblioteca. A tot arreu es fa lectura individual com a mínim un cop a la setmana.

A secundària hi ha molta diversitat. A tres centres hi ha una persona a jornada sencera i, als altres, dedicacions entre deu i vint hores, però inclou gestió interna i obertura de la biblioteca.

Les AMPA fan alguna contribució?

Des d'aquest punt de vista, hem de dir que hi ha força diferència d'uns centres als altres. Pel que fa secundària, només hi ha un centre on l'AMPA ha tingut un paper rellevant amb aportació de diners que s'han utilitzat per comprar fons. En canvi, als centres de primària hi ha molta més aportació econòmica i de contribució amb les tasques de biblioteca. Aquest últim aspecte és prou rellevant i considerem que encara hauria de créixer més. Segons la distribució geogràfica de la ciutat, les aportacions de les famílies són molt diferents. Nosaltres pensem que l'ajut de les AMPA, tant econòmic com humà, sempre és benvingut, però evidentment hi ha unes responsabilitats de les administracions i dels centres que no es poden eludir.

S'arribarà a considerar el perfil professional de bibliotecari als centres algun dia?

No puc respondre a aquesta pregunta, perquè correspon al Departament d'Educació. En tot cas, el que és evident és que les biblioteques són essencials per a la millora educativa dels nostres infants i joves i la biblioteca escolar és el primer graó del sistema de lectura. Encara que actualment a Barcelona gaudim d'una xarxa absolutament modèlica de biblioteques de districte, això no eximeix l'Administració educativa de les seves responsabilitats. Un cop dit això, som moltes les que creiem que, sobretot a primària, el que cal és que una mestra amb formació específica *disposi de temps* per responsabilitzar-se de la tasca de bibliotecària. En els centres de secundària ja hi ha menys acord sobre si és indispensable que hi hagi una bibliotecària o bé una professora amb formació específica.

Quin tipus de formació ha rebut el professorat en el vostre cas?

Per al funcionament del programa, al començament es va fer un curs col·lectiu, però després hem anat fent més la personalització. La garantia de seguiment setmanal ha facilitat anar aplicant els aprenentatges i anar incorporant-ne progressivament de nous.

El curs passat, tant a primària com a secundària vam muntar unes reunions on participava la mestra-bibliotecària i les persones de l'equip directiu que volguessin, a partir de mostrar exemples de bones pràctiques entre el col·lectiu mateix. A primària, es va fer una reunió al CEIPM Pau Vila, on es va poder veure l'ús de la biblioteca i la sala d'ordinadors de manera conjunta aplicat a l'aprenentatge de diverses matèries. En una altra reunió, el CEIPM Parc del Guinardó va explicar una experiència anomenada «maletes viatgeres» de vincles entre família i escola.

En el cas de secundària, es va conèixer tota la tasca d'organització i funcionament de la biblioteca de l'IESM Narcís Montroig que ofereix mòduls de química i la biblioteca de l'escola especial Pont del Dragó. En tots dos casos es van poder veure les adaptacions que cada centre ha fet per atendre les característiques del seu alumnat.

Creiem que fer formació a partir d'allò que ha anat construint cada centre proporciona un enriquiment extraordinari sobre una realitat incontestable.

Per a aquest curs i a demanda del col·lectiu de secundària hi ha organitzat un curs de quinze hores amb una part més documental i una altra dedicada a la dinamització de la lectura. No deixarem, però, la metodologia de les exemplificacions concretes. En el cas de primària, seguirem amb el model de l'any anterior.

També des dels CRP hi ha una oferta, sobretot adreçada a la dinamització de la lectura, que està oberta a tot el professorat de la ciutat.

Per acabar, quins punts voldries destacar?

Doncs, recalcar que disposem d'un programa àgil i amb unes prestacions molt adequades i que l'ajuda externa serveix per posar les biblioteques en condicions, però els nostres criteris d'aplicació són per garantir l'autonomia de cada centre. Per tant, és imprescindible ajudar els centres que estiguin disposats a donar una prioritat al projecte.

Finalment, vull posar de manifest un cop més que una escola amb una biblioteca escolar que funcioni és un element indispensable per tal que el professorat pugui promoure i incentivar unes formes d'aprenentatge on els nois i les noies siguin protagonistes de l'adquisició dels sabers. Ensenyar a aprendre al llarg de la vida és sens dubte una missió dels centres educatius i les dades ens confirmen que aquells alumnes que han disposat d'una bona biblioteca escolar són usuaris després de molts altres tipus de biblioteques. Cal, doncs, proporcionar els mitjans per tal que aquesta necessitat esdevingui realitat a les escoles del nostre país.

El nucli de Biblioteques escolars del CRP'S de Barcelona ha donat suport directe als centres públics de primària i secundària per organitzar i dinamitzar la biblioteca i també ha dut a terme un treball de formació, informació i sistematització de recursos.

Un nou àmbit de treball: el nucli de biblioteques escolars dels CRP de Barcelona

Mercè Abeyà
CRP Sarrià-Sant Gervasi

Montserrat Gabarró

CRP Sant Andreu
Nucli de biblioteques escolars dels CRP de Barcelona

El nucli de biblioteques escolars, format per dues persones, va ser creat com un nou àmbit de treball dels centres de recursos pedagògics de Barcelona durant el curs 2002-03 per impulsar, en els centres educatius públics de primària i secundària, l'organització i dinamització de la biblioteca com a eina d'aprenentatge i d'innovació, amb la finalitat de contribuir a millorar la lectura i fer del procés lector el factor fonamental per transformar la informació en coneixement.

L'encàrrec fet ens ha suposat l'organització d'un pla de treball que preveu, per una banda, l'atenció directa als centres docents i, per l'altra, estableix un treball de formació, informació i generació de recursos.

Suport als centres

S'ha traçat un marc general per a la biblioteca que facilita la nostra intervenció i l'adequació, concreció i temporització d'objectius i actuacions a cada centre, segons les possibilitats reals que tenen a curt i llarg termini.

Aquest pla general permet l'articulació d'un projecte propi de biblioteca que integri metodologia, planificació de la lectura i procediments de treball entorn de la informació en tots els nivells educatius.

Com que es parteix d'unes demandes concretes, això ens ha permès fer unes aportacions als centres molt satisfactòries i adequades a la seva realitat. A la vegada que donem un suport actiu, oferim una sèrie d'eines i recursos que els permet l'autonomia i continuïtat del treball.

Els centres educatius que han rebut el suport del nucli comptaven d'entrada amb la intenció de fer funcionar la biblioteca integrada dins del projecte educatiu i amb uns requisits imprescindibles per poder començar. Disposaven d'un espai amb condicions, d'un equipament mínim per a la biblioteca, d'un pressupost per renovar i ampliar el fons que generalment aporten les AMPA i d'unes hores de dedicació d'alguna persona de l'equip docent.

Les condicions, però, amb què s'acostuma a tirar endavant el projecte no són ni de bon tros les òptimes que demana una biblioteca escolar que ha d'estar preparada per ser un element essencial per adquirir el gust per la lectura i per educar en el tractament de la informació.

A partir de les necessitats de cada centre, el suport que es dona incideix bàsicament en la gestió, l'organització i la dinamització de la biblioteca i, alhora, en la formació del professorat. Les actuacions del nucli se centren en:

- Donar pautes, a partir del marc general, per elaborar el projecte de biblioteca i el pla de treball anual de la biblioteca del centre.
- Elaborar documents sobre l'organització de la biblioteca (esportada, selecció de materials, catalogació, etc.).
- Establir criteris per actualitzar i mantenir els fons de la biblioteca.
- Elaborar les bibliografies *Gust per saber*, amb una selecció d'obres de coneixements i de ficció.
- Aportar recursos per dinamitzar la lectura, tant des del vessant del gust per llegir com del de la recerca d'informació.
- Facilitar eines per organitzar l'espai i ordenar els documents.
- Assessorar sobre la catalogació dels documents i l'aplicació del programa informàtic Pèrgam.

Formació, informació i recursos

Per poder oferir totes aquestes actuacions a les escoles hem previst la dedicació d'un temps en el nostre pla de treball per elaborar materials i sistematitzar recursos.

Creiem essencial destinar unes hores a la reflexió i elaboració de recursos perquè facilita la cohesió de les diferents actuacions a cada escola o institut, i proporciona uns documents imprescindibles per a la feina de la comissió de biblioteca de cada centre.

Els materials aportats són una eina de treball i de suport extern a diferents nivells, proporcionen criteris tant pel que fa a la part més tècnica com recursos per a la part de dinamització pedagògica.

Tot aquest treball es troba accessible a través de la web: <http://www.xtec.es/crp-santandreu>

Valoració

L'experiència de dos cursos ens permet fer una valoració en general positiva perquè aquest suport incideix d'una manera molt directa en la millora de les biblioteques, tant pel que fa a la seva organització com a la seva integració en el procés educatiu. El grau de satisfacció del professorat implicat és alt.

Alhora, però, cal destacar que aquest suport queda curt i insuficient si és té present la situació actual, perquè els centres escolars encara compten amb unes dotacions molt precàries pel que fa a les biblioteques on manquen recursos humans, materials i econòmics.

La necessitat de recursos per adequar les biblioteques escolars és molt gran i cal abordar la situació amb unes directrius clares i efectives per part de les institucions. S'han de poder aportar uns recursos fiables i estables que no depenguin únicament de la bona voluntat del professorat dels centres o de les persones que hi donem un suport.

L'abast de la feina, per a la qual només hi ha una dedicació de dot-

ze hores per part de cada persona del nucli, ha fet que la resposta a totes les demandes formulades per a una atenció individualitzada al centre no hagi pogut ser tan exhaustiva i intensiva com seria desitjable.

Ens agradaria que l'entusiasme generat a les escoles i instituts envers el projecte de biblioteca no es convertís en decepció pel fet de no poder satisfer les expectatives.

Les autores destaquen la importància de les competències en el maneig de la informació i el paper de la formació inicial per adquirir aquestes competències i que per aconseguir-ho caldria que els centres disposessin d'una biblioteca dotada convenientment i d'un especialista que formés els alumnes en l'ús de la informació.

El maneig de la informació: una formació per als futurs ciutadans

Mònica Baró

Facultat de Biblioteconomia de la UB

Ester Callao

Biblioteca Pública Manuel de Pedrolo. Sant Pere de Ribes

Teresa Mañà

Facultat de Biblioteconomia de la UB

Que una persona pugui accedir a la informació i sàpiga com utilitzar-la és essencial en un context en què la informació tradicionalment ha estat un instrument de poder. Avui, en plena era de la informació, manejar la informació correctament –és a dir, saber on trobar la informació i analitzar-la i triar-la amb sentit crític– es perfila com una habilitat indispensable per al desenvolupament integral de les persones. És per això que els darrers anys s'ha començat a parlar de la *information literacy* que, en un calc literal s'ha denominat «alfabetització informacional» o «alfabetització en l'ús de la informació», molt més estès que el terme recomanat de «competència en el maneig de la informació», i s'ha vist com aquestes competències adquireixen un paper preponderant en la formació inicial dels nois i noies fins al punt de convertir-se en un mecanisme imprescindible per poder actualitzar uns coneixements que tendeixen a quedar obsolets amb gran rapidesa. Més encara quan, en els darrers anys, les transformacions que han afectat el món de la informació han generat diferències notòries entre els ciutadans. En primer lloc, disposem de fonts d'informació que només són consultables per mitjà d'un aparell, la qual cosa implica, d'entrada, uns costos importants per a l'usuari, però també la necessitat d'una adaptació al nou mitjà i de certa formació en l'ús d'aquestes tecnologies. Aquestes dues qüestions, que

poden semblar banals, estan generant nous exclosos, o si ho preferim, nous «analfabets»: persones que no poden accedir a la informació, bé perquè no poden assumir-ne els costos econòmics o perquè en desconeixen els mecanismes de consulta i els processos específics de «lectura» que els nous mitjans requereixen. D'altra banda, els nous sistemes comporten l'accés immediat a una gran quantitat d'informació, la qual cal seleccionar amb molta cura, per mitjà d'unes eines noves i no sempre pensades per als no experts. Saber què cal buscar, com i on fer-ho, saber seleccionar la informació rellevant, requereix un cert aprenentatge. En condicions normals, aquests aprenentatges haurien de formar part del currículum escolar de manera que, en acabar el període d'educació obligatòria, els ciutadans haurien de dominar els mecanismes de maneig de la informació, independentment del suport o canal en què aquesta es presenti. No obstant això, pocs són encara avui els centres educatius que consideren imprescindible incloure de manera explícita aquestes destreses als seus projectes educatius i, encara menys, de dotar-les de contingut de manera programada.

Certament, es pot argumentar que, per basar el sistema en l'aprenentatge autònom a partir del treball amb la informació, caldria garantir que els centres disposessin d'una biblioteca dotada convenientment i, també, d'un especialista que tingués com a funció formar els alumnes en l'ús de la informació. En aquesta biblioteca ideal, l'especialista hauria de preparar una programació específica per als diversos nivells i disposaria de materials per facilitar l'aprenentatge dels nois i noies, com passa en la majoria dels països del nostre entorn. Això no obstant, encara que tots sabem que la realitat és lluny de garantir aquesta biblioteca i, encara menys, aquest especialista, hi ha centres que han donat prioritat a la creació i el funcionament de la biblioteca com a veritable centre de recursos per a l'aprenentatge, que treballa en relació estreta amb el conjunt del professorat i que, a més de proporcionar els materials que es requereixin en cada moment i per a cada matèria, participa activament en els processos de formació d'aquests nois i noies, tot ensinistrant-los en un ús correcte de les fonts d'informació i, fins i tot, contribuint a un correcte desenvolupament del procés de treball intel·lectual basat en la recerca informativa.

La col·laboració de les biblioteques públiques i les escoles en la formació

Tot i ser real, la precarietat de les biblioteques escolars al nostre país no hauria de ser utilitzada com a justificació per obviar una responsabilitat que recau –aquesta sí– en el món de l'ensenyament. Sobretot perquè, molt sovint, les biblioteques públiques del nostre entorn –per a les quals la formació de l'individu és també un dels seus objectius– es troben en una situació més favorable des de la qual poden ajudar a minimitzar algunes de les deficiències de les biblioteques escolars. Les biblioteques públiques disposen de condicions materials millors per garantir la formació en el maneig de la informació, perquè en els darrers anys han experimentat notables transformacions, especialment en l'àmbit de les tecnologies, que permeten l'experimentació directa amb una notable varietat de fonts i recursos d'informació. Així les coses, i si certament creiem que aquesta formació en l'ús de la informació és ara mateix inajornable, és imprescindible d'establir programes de col·laboració biblioteca i escola que superin la fase inicial de les visites escolars i que facilitin als nois i noies l'accés a la informació, el coneixement dels seus mecanismes de generació i consulta i, sobretot, l'adquisició d'un pensament crític relatiu a l'explosió informativa que viu el nostre món.

En aquest sentit, cal destacar les activitats que s'han dut a terme els darrers anys entre biblioteques i escoles, i molt especialment, les que s'han programat des de les pròpies necessitats dels centres, tot tenint en compte interessos i capacitats diverses dels nois i noies. Aquests projectes de col·laboració, anomenats genèricament de «formació d'usuaris» per part de biblioteques públiques, tenen com a objectiu principal mostrar a tots els alumnes i mestres que hi participen què és una biblioteca, què s'hi pot trobar i com s'han d'utilitzar les eines i els recursos que aquest equipament posa al seu abast.

De vegades, però, la posada en pràctica d'aquests projectes topa amb les dificultats que implica tot treball en equip i a llarg termini. Cal tenir en compte que es tracta d'un procés llarg, els resultats del qual s'apreciaran al cap d'uns cursos, i que requereix un seguiment des de la biblioteca pública, coordinant esforços amb l'escola on es durà a terme. Aquest contacte directe i aquesta col·laboració de l'escola és imprescindible perquè els programes de formació d'usuaris no

s'imposen, ni són obligatoris: és una formació que vol complementar l'aprenentatge global dels alumnes i cal planificar-la amb temps perquè forma part d'un projecte gradual.

Un programa de formació comença posant-se en contacte amb l'escola i explicant en què consisteix als mestres de les classes a qui va dirigit, mirant d'aconseguir que estiguin convençuts de l'interès de les activitats que els proposem i del temps que caldrà invertir-hi cada curs. Ajustar el calendari de sessions –ja sigui a l'escola o a la biblioteca pública– és en molts casos el punt més complicat; per això és important no improvisar, fixar les sessions al començament del curs i esglaonar-les a mesura que avancen els trimestres. Pensem que la formació d'usuaris no es redueix a una sola visita a la biblioteca, sinó que presenta un programa amb uns continguts i unes activitats al llarg del curs escolar. A tall d'exemple, en els *Exploradors de Biblioteques*, un projecte de formació d'usuaris impulsat pel Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona dins del programa de col·laboració Biblioteca pública-biblioteca escolar (<http://www.diba.es/biblioteques/treballenxarxa/quefem/xarxabiblioteques/projectebibliotecaiescola.asp>), el material consistia en una carpeta amb deu fitxes per cada un dels tres cicles de l'educació primària: es podia triar l'opció de repartir-les en dos cursos, o fer-les totes en un de sol distribuïdes entre cinc i deu sessions, segons el nivell de coneixements i la capacitat per assimilar conceptes de cada classe.

Com més classes participin en un programa més difícil serà fixar un calendari que vagi bé tant a l'escola com a la biblioteca, comptant que algunes de les sessions es desenvoluparan allà, i d'altres es podran fer a l'aula, o a la biblioteca escolar en el millor dels casos, si tenim la sort que estigui en ple funcionament: decidir on es durà a terme cada sessió serà un altre punt a negociar, tenint en compte que l'ideal és ensenyar que són dues realitats paral·leles. L'entesa i el treball conjunt entre el mestre i el formador serà fonamental, perquè l'orientarà en l'enfocament del contingut i la metodologia a seguir en cada cas. D'entrada, doncs, cal buscar aquesta implicació de l'equip de mestres, no només en l'aspecte organitzatiu i de planificació de calendari, sinó també en el de posada en pràctica de cada sessió, cosa que facilitarà la tasca del formador.

Abans de començar les sessions de formació cal investigar què sap

100 Documentar-se i llegir: experiències escolars

del món de les biblioteques cada classe, ja que ens permetrà engegar el programa repassant o explicant conceptes més introductoris. No és el mateix formar un grup de cycle inicial, que tot just comença a llegir i a escriure, que formar alumnes que ja es troben en els últims cursos de l'escola: el formador ha d'adaptar les sessions a cada nivell, i per això ha de comptar amb l'ajuda d'un material prou didàctic i amb el suport del mestre, que ens assessorarà en aquest sentit i que ha d'estar present en totes aquestes sessions com si es tractés d'un alumne més. Trobarem mestres molt disposats i mestres que no hi donen la importància que el formador n'espera, però en tot cas cal que aquest formador tingui prou habilitat per aconseguir captar l'atenció dels alumnes i motivar-los a continuar l'activitat amb interès, presentant el món de la biblioteca com un complement a la resta d'assignatures i no com si fos una assignatura obligatòria més dins l'horari de classe. Això és tot un repte que influirà en el transcurs de tot el projecte, i per aquest motiu és convenient que el formador sigui algú de fora de l'escola, de la biblioteca pública, perquè els nens el relacionaran de seguida amb l'equipament i no el veuran com un mestre més, sinó més aviat com un monitor d'una assignatura extraescolar, i això els estimularà a participar en l'activitat.

El material de formació d'usuaris acostuma a estar pensat en aquesta línia: no es busca un treball feixuc, sinó que es pretèn que sigui un treball àgil i participatiu, que combini teoria i pràctica, i que motivi els nens i nenes a aprendre que la biblioteca és un espai on trobaran informació i lleure a la vegada. Això es pot aconseguir repartint el material de formació de manera individualitzada a cada alumne, i mantenint la sorpresa del que es treballarà a cada sessió, cosa amb la qual aconseguirem despertar la seva expectació i curiositat. En aquest sentit, resulta molt engrescador treballar a partir d'un centre d'interès d'alguna assignatura, sobretot quan arriba el moment d'aprendre a cercar informació a través del catàleg de la biblioteca: als alumnes els resultarà motivador buscar què hi ha a la biblioteca sobre el tema del treball, i resoldre les seves consultes els portarà al convenciment que a la biblioteca hi poden trobar tot allò que necessiten.

Una característica molt encertada en el cas del projecte dels *Exploradors de Biblioteques*, i que altres projectes també han adoptat, és el fet que, a cada cycle, li correspongui una carpeta o un quadern d'un color diferent (blau per a primer i segon, vermell per a

tercer i quart, i verd per a cinquè i sisè). Això fa que els alumnes assimilin fàcilment quin és el gomet que han de triar si volen llegir contes adaptats a la seva edat de lectura i els orienta molt a l'hora de saber com s'organitzen els llibres d'imaginació a la biblioteca. Quan es va avançant en la formació, trobes conceptes molt bàsics que els resulten molt senzills d'assimilar, i d'altres que són força complexos i que cal que s'expliquin de manera planera, sense tecnicismes, d'acord amb cada nivell d'aprenentatge.

Un cop desenvolupada tota l'activitat de formació, hem de procurar mantenir el lligam que hem establert entre la biblioteca i l'escola; això ens permetrà una formació continuada i un treball coordinat que resultarà molt profitós per als nostres usuaris més petits. Hauré format tant els alumnes com els mestres, i això farà que a partir d'ara es busqui aquesta col·laboració directa, en la qual tant hem insistit, a l'hora de programar el curs. Amb aquesta formació s'aconsegueix que els mestres no vegin la biblioteca com un mitjà per treballar només l'assignatura de llengua, i passa automàticament a ser un eix que engloba tot l'entramat d'assignatures diverses que recull l'educació primària. D'aquesta manera s'aconsegueix que els mestres s'impliquin més en la recerca d'informació quan envien els seus alumnes a buscar material del tema que estudien a l'aula, i fins i tot pregunten prèviament si realment hi ha documents sobre aquell tema, fet que permet als bibliotecaris preveure-ho amb temps i preparar el material adequat a les consultes. Un projecte de formació en el maneig de la informació també motivarà l'escola a tenir en condicions la biblioteca escolar, o si més no a plantejar-se que cal posar en marxa un projecte per organitzar-la i dinamitzar-la. L'ideal és que les sessions es desenvolupin a la biblioteca de l'escola i a la biblioteca pública, de manera que els alumnes veuen *in situ* el que se'ls està explicant, i que totes dues biblioteques funcionen i s'organitzen de la mateixa manera.

Pel que fa als alumnes que s'hauran format, aniran a la biblioteca amb unes habilitats apreses que els permetran moure's amb més autonomia i amb més confiança. Hauran vist com està organitzada i què hi poden trobar: només caldrà posar-ho en pràctica, sabent que no els ha de fer cap vergonya preguntar al taulell del bibliotecari tot allò que els cal saber o els dubtes a l'hora de buscar-ho i localitzar-ho. La formació d'usuaris, a més, els haurà motivat per treballar seguint uns hàbits de treball a l'hora de buscar la informació, i mentre estiguin a

102 Documentar-se i llegir: experiències escolars

la biblioteca sabran molt bé com s'han de comportar i quins recursos i serveis tenen a l'abast pel simple fet de ser un usuari actiu. Per tot això, l'experiència en la posada en marxa de qualsevol projecte de formació, pas a pas, confirma que val la pena, que els resultats són molt positius, i que tant les biblioteques com les escoles en surten del tot beneficiades, perquè aprendre com funciona una biblioteca és un aprenentatge de futur. Si ensenyem aquesta base des dels primers cursos de l'escola, aconseguirem uns bons usuaris per demà.

Nota

Per motius d'extensió d'aquest monogràfic, la bibliografia, la podeu consultar a la nostra pàgina web:

<http://www.rosasensat.org>

a l'apartat **Biblioteca** i dins la secció **Biblioteca digital**. La bibliografia correspon a l'apartat **Bibliografia seleccionada núm. 29**.

També podeu demanar aquest recull en format paper a la biblioteca de Rosa Sensat.

novetat

Guia de mediació escolar

Programa comprensiu d'activitats

Educació primària i secundària obligatòria

M. Carme Boqué i Torremorell

Col·lecció «Dossiers Rosa Sensat», núm. 60
PVP: 19 euros

S'adjunta un CD-ROM amb tots els models, organitzats per nivells, dels materials per a les diferents activitats.

2a edició

La **Guia de mediació escolar** desenvolupa un programa d'activitats que de manera sistemàtica, pràctica i participativa, contribueix a la construcció d'actituds i valors de la convivència en les nostres societats plurals.

Comprendre els conflictes, comunicar-se obertament, reconèixer i expressar emocions i sentiments, desenvolupar habilitats de pensament, participar activament, conviure en pau i redescobrir els processos de mediació constitueixen els eixos vertebradors d'aquesta proposta.

Es tracta de crear un entremat humà on superant les barreres de la incomprensió i la violència, adults i joves esdevinguin líders i gaudeixin, en clima de concòrdia, del fet d'ensenyar i aprendre.

**R O S A
S E N
S A T**

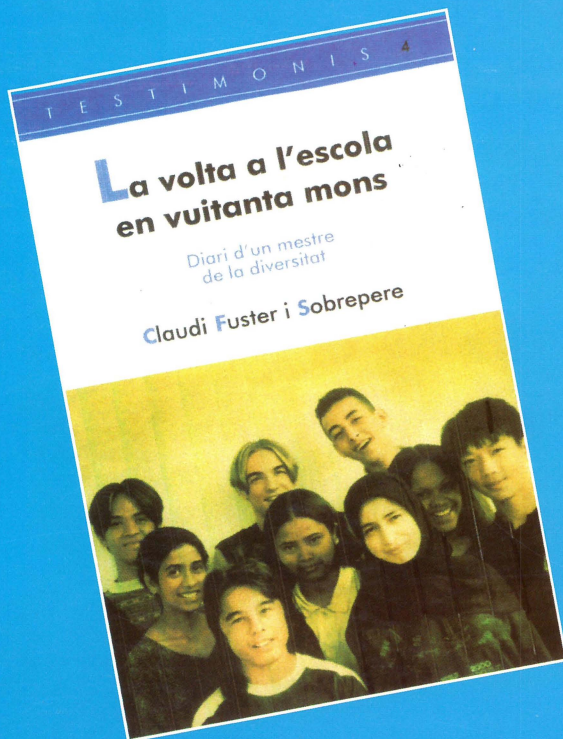
Associació de Mestres Rosa Sensat

Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: associacio@rosasensat.org
<http://www.rosasensat.org>

Distribucions Pròleg, S. A.

Mascaró, 35
08032 Barcelona
Tel: 933 472 511
Fax: 934 569 506
E-mail: prologo@ctv.es

novetat

La volta a l'escola en vuitanta mons

Diari d'un mestre de la diversitat

Claudi Fuster i Sobreperere

Col·lecció Testimonis, 4

Edita:

Associació de Mestres Rosa Sensat

www.rosasensat.org

Molts mestres, a l'estil dels de la República, encara porten un diari. En aquest hi anoten les dificultats que es van trobant i com les resolen, o com intenten resoldre-les. Dificultats del dia a dia de la classe, dificultats en les relacions o en el tutoratge dels seus alumnes. Aquest llibre no és res més que una part d'aquest diari, la part més diferent dels altres diaris, la part dedicada a la diversitat i on l'autor ha après que tots els homes, siguin d'on siguin, tenen els mateixos desitjos, les mateixes esperances i, independentment del seu origen, sempre mereixen una oportunitat.

R
S
S
A
S
E
N
S
A
T

COL·LECCIÓ TESTIMONIS